

IZR. TANÜGYI ÉRTESÍTŐ

Felelős szerkesztő: Barna Jónás.

Megjelen **minden hó 1-én.** — Kiadja az „Orsz. izr. tanító-egyesület.” — Előfizetési ár: Nem tagok számára egész évre 2 frt. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Győri Adolf egyesületi pénztároshoz VI., Eötvös-utca 6. szám, küldendők. Szerkesztői iroda: VII., Sip-utca 12. sz.

TARTALOM: Az évváró vizsgálatokról. Irta: Nagy József. — Embervédelem. Irta: Lederer A. — Az akarat és jellem képzése a népiskolában. — Irta: Lőb Simon. — Néhány szó a biblia-tanításról. Irta: Bodrogi Ignác. — Egyesületi élet. — Bizottsági jelentés a hittani pályamunka ügyében. — Az új olvasókönyvek. — Levelezés. — Lapszemle. — Könyvismer-tetés. — Vegyes közlemények. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.

Az évváró vizsgálatokról.

Újabb időben a vasmegyei tanító-testület foglalkozott a kérdéssel, hol — ha nem csalatkozom — Körösi József, szombathelyi kar- és tagtársunk volt az indítványozó és előadó, melynek alapján az évváró vizsgálatok eltörlése mellett foglaltak állást. Ugyancsak a vasmegyeiek megkeresésére az „Országos Bizottság” igazgató-tanácsa elhatározta, hogy a kérdést hozzászólásra és meg-vitatásra a különböző tanító-egyesületeknek kiadja. Néhány tanító-egyesület már az ősszel és tél folyamán döntött az eddigi állapot megszüntetése, több-nyire azonban a záró-vizsgálatok fentartása mellett. Az egyesületek nagyobb része csak a tavaszi gyűlésre tűzte a napirendre. Így talán nem végzek fölös-leges és időszerűtlen munkát, ha a kérdéshez egyesületi lapunkban én is el-mondok szerény és igénytelen nézetemet.

Jól tudom, hogy sokakkal szemben egy hálátlan és nem kedvelt ügynek kelek védelmére, amidőn az évváró vizsgálatok *további fentartása mellett* fog-lalok állást, de végre ha valamely kérdés bonczolgatásába fogunk, akkor nem szabad irányadónak lenni, hogy egyeseknek — vagy mondjuk soknak — mi kedves, mi kellemes, vagy mi tetszik, szóval a vélemény elmondásánál nem helyezkedhetünk a *viszonalagosság* elvére, hanem — ha *tárgyilag*os és a többség által elfogadható nézetet akarunk nyilvánítani — az *absolut értékű* indokokat kell figyelembe venni. Én részemről úgy vagyok meggyőződve, hogy *ez idő szerint* sokat ártanánk első sorban magunknak, illetőleg tekintélyünknek; de ártanánk általában — még pedig, nézetem szerint, sokat — a tanügynek is, mert a vizsgálat további fentartását jótékony hatásúnak tartom úgy a tanulókra, mint a szülőkre, sőt a tanítóra nézve is.

Melyek is azon kifogások, amelyek a vizsgálatok ellen hozatnak fel?

1. A vizsgálatra való előkészülés sok időt vesz igénybe, elrabolja az időt a rendszeres haladástól stb. Ez a legerősebb érv, amit csak hallottam vagy olvastam. De akik ezt hangoztatják, azok vagy a vizsgálat célját és lényét magyarázzák félre, vagy nincsenek kellő tudatában tanítói feladatuknak. Mint tanítónak az a feladatom, hogy az elem szabott tantervet a lehetőség szerint

minél alaposabban feldolgozzam; hogy a tananyagot, mit átvettem vagy átvehettem, tanítványaim minél jobban megemészsék, minél jobban maradandó tulajdonukká, vérükké váljon. Nem sikerül ez absolute, *de arra kell törekedniünk*. Ennek pedig csak egyetlen radikális eszköze van, annak a régi, de folytonos figyelemben részesítendő elvnek a szem előtt tartása: *isméttlés a tudás lelke*. Amidőn tehát a vizsgálatra készülök, tulajdonképen nem teszek egyebet, mint ennek a sarkalatos elvnek teszek eleget: a tanév végén csoportosítom, ismétlem, állandósítom a tanévben átvett tananyagot, amit megtennék — meg kellene tennem, hacsak feladatomat szem elől nem tévesztem — még azon esetre is, ha nem a „vizsgálatra készülök” is. Ha pedig nem az átvett tananyagot ismétlem át, hanem „*máskép készülök a vizsgálatra*”, akkor magyarul mondván svindlizek és szem elől tévesztem a vizsgálat célját, mely nem lehet más, mint az évi tananyag tömör, körültekintő kikérdezése. Szóval ne a „vizsgálatnak” és feledésnek tanítsunk, hanem amit tudni és így ismételni úgy is szükséges, akkor a vizsgálatra való elkészülés egy percnyi időt sem rabol el „a rendszeres haladástól”. Az ugynevezett évváró ünnep előkészítése, amit a vizsgálatok helyébe terveznek, több *fölösleges* időt vesz igénybe, mint a vizsgálatra való előkészítés. A vizsgálatok annyival inkább is fentartandók, mert ünnepélyeket tanévközben többször is tarthatunk, sőt kell is tartanunk (márczius 15., április 11., Ő Felsége neve napja, Erzsébet napja, majális stb).

2. Bírálatnak vagyunk kiteve; a vizsgálaton nem a gyermekeket vizsgálja a közönség, hanem a tanítót; a visszamaradt gyermek szülője a tanítót okolja, miből ellenségeskedés támad tanító és szülő közt, szóval a tanítói tekintély koczkán forog. Bírálatnak minden ember — de főleg a nyilvánosság embere — ki van téve. Milyen jognál fogva követelünk magunk számára olyan kiváltságot, hogy minket bírálni ne szabadjon, és hol van megírva, hogy e bírálatnak elítélőnek kell lenni?! A tanító egyéniségétől, buzgalmától, tapintatától, törekvésétől függ, hogy e bírálat kedvező legyen rá nézve; törekedjék erre. Én meg olvastam olyan esetekről, sőt magam is ismerek eseteket, amidőn a tanítónak az életben megcsappant tekintélyét a vizsgálat ütötte helyre, mert bárdolatlan, nyers, tapintatlan, félszeg viselkedéséért a társadalomban nem szerették és egy-egy vizsgálat után olyan ítélet formálódott róla, hogy *nem rokonszenves ember, de kitünő tanító*. Ha a tanító nemcsak az iskola paedagógusa, hanem ért az élet paedagogiájához is, akkor bizonyosan megtalálja a módját, hogy a szülő ne őt okolja gyermeke fogyatékos ismeretei miatt. A szülőnek esetleges vádja vizsgálat nélkül is megalakulhat, a vizsgálatnak pedig — mint alább kimutatni szerencsém lesz — nem szabad olyan lefolyásúnak lenni, hogy ez adjon okot az ilyen kedvezőtlen bírálatra.

3. Sok helyen a vizsgálat alkalmával ellenségei részéről valóságos hajsza folyik a tanító ellen, a tanulókat folyton szándékosan olyan kérdésekkel zaklatják, melyekre azok nem felelhetnek, mert nem tanulták, nem tanulhatták; a tanulók zavarba jönnek, nem tudnak, a vizsgálat sikere balul ütött ki, a tanító ellen kész az elítélő és lesújtó ítélet, tekintélye alá süllyed. Ez lesújtó vád volna, ha a kép általánosan és nemcsak szórványosan fordulna elő. De ha általános volna is az ilyen helyzet, én nem a gyermeket dobnám ki a piz-

kos fürdővel együtt, hanem vigyáznék jól a kis csecsemőre és tiszta vizről gondoskodnám, amiben aggodalom nélkül megfüröszthetném őt. Először is azon legyünk, hogy köztünk és a szülők vagy közönség közötti ellenségeskedésnek tapintatos módon elejét vegyük. De minthogy ez — nem tagadom, mert magamnak is volt egyszer-másszor szomorú tapasztalatom — nem mindig sikerül, küzdjünk azért, hogy a tanterv szigorúan körülírja, mi a teendő. Ez a tanterv olyan legyen, a mi elvégezhető; végezzük is el, akkor azután nem támadhat meg bennünket senki. Iparkodjunk azon lenni, hogy a közönség, sőt az iskolaszék kérdezési joga korlátoztassék, vagy egészen tiltassék meg. Ezen kellemtelen helyzeten tehát részint a tanterv-revizió segít, részint egy miniszteri rendelet segíthet, amely korlátozza vagy megtiltja a közönség kérdezési jogát. *Ezért küzdjünk!* Vagyis háritsuk el az okokat, amelyek e bétéges helyzetet teremtik, az okokat: a betegség, magától megszünik.

4. Még ma sem tulajdonítanak a tanítónak annyi erkölcsi erőt, hogy nyilvánosság nélkül kötelességének eleget tesz. Azt felelhetném, hogy tulajdonítanak is, nem is. Mert hát valljuk meg, a kötelesség teljesítésében — mint mindenütt másutt — ugy a tanítóságnál is találkozhatunk olyanokkal, akik lelkiismeretesség dolgában nem mindig kifogástalanok. Én különben nagyon alárendelt mérvben tekintem a vizsgálat feladatának, hogy itt vagy ezen alkalommal legyen a tanító ellenőrizve, vajjon munkáját hűségesen végezte-e, mégis mindaddig, míg a szaktanfelügyelet teljes mérvben és az egész vonalon megvalósítva nem lesz, végzetes hibának tartanám, ha az ellenőrizés szempontjából is, a vizsgálatokat fölöslegesnek mondanánk ki. A vizsgálat nem lehet ugyan kizárólagos mértéke az iskola szellemi színvonalának és a teljesített munka mennyiségének, de ezekre nézve tájékoztatásul szolgálhat. A közönséget megnyugtatja, de tanítónak ugy mint tanulónak erkölcsi elégtételt, a teljesített munkának elismerését hozza meg. Jóleső tudat tanítóra, tanulóra egyaránt, hogy egy évi fáradsága gyümölcsét bemutathatja. Önigazolás a tanítóra, hogy becsületesen dolgozott, fáradozott. Mert igaz, hogy első sorban a tanítót saját lelkiismerete és kötelességérzete sarkalja a munkára és elég, hogy lelkiismerete nyugodt, de ez csak magával szemben áll, de nem feltétlenül a külvilággal szemben is. Nekünk meg kell nyugtatnunk azokat is, kik legföltettebb kincsüket, gyermeküket bizták ránk. Az iskola iránti bizalom és érdeklődés még nem oly szilárd, hogy az összeköttetést iskola és közönség között lazítani vagy megszakítani volna tanácsos. Még sok a hódítani való az idegenkedés, a bizalmatlankodás legyőzésében, melylyel még elég gyakran találkozunk, ne dobjunk el tehát magunktól egy eszközt, mely célunk elérésében segítségünkre van. Az ránk nézve nem lehet lealázó, ha minket is ellenőrizni akarnak; csak a bagoly fél a világosságtól, a becsületes munkás örül, ha meggyőzheti munkaadóját, hogy munkája jutalmára bőségesen rászolgált. Méltán kelthet bizalmatlanságot, ha magunkat a nyilvános ellenőrzés alól kivonni akarjuk.

5. Földmíveléssel foglalkozó községben a tanulók idő előtt kimaradoznak és tulajdonképen nem lévén az osztály együtt, a vizsgálat eredménye a tanító hátrányára üthet ki és a vizsgálat is sokat veszít céljából. Ez tény, de ezen képet nem lehet általánosítani. De ezen hátrányból ismét nem az következik,

hogy a vizsgálatot szüntessük be, hanem az, hogy küzdjünk az akadályok leküzdésében, amennyire a körülmények engedik, tegyünk meg minden lehetőt, hogy a tanulók a vizsga előtt együtt maradjanak. Hogy melyek ennek eszközei, az nem tartozik ide. Ha pedig e téren leküzdhetlen akadályok merülnek föl, akkor korábban kell a vizsgálatot tartani, pl. husvét hetében, természetesen abból a tananyagból, ami az ideig alaposan elvégezhető volt. A tanítás azután a tovább járó tanulókkal még a teljes tanév végéig esetleg tovább folyhat.

6. A vizsgálat folytán a falusi tanítóra nagyobb hátrány háramlik, mert az értelmetlenebb nép szigorubban ítél; az osztatlan iskola kevesebbet végezhet és az osztott iskolával való összehasonlításból az osztatlan iskola tanítója, mint legyőzött kerül ki. Én úgyhiszem, hogy ezen állításnál is sokkal több a túlzás, mint a valóság. Hogy többet ne követelhessenek tőlünk, mint a mennyit tehetünk, ezen — mint már említettem — a tanterv-revizió segít. De kik is azok, akik a falu lakószai között bírálatot gyakorolnak fölöttünk? Vagy a pap és jegyző, tehát a városnak is legműveltebb eleme. Ezek csak nem ítélnének igazságtalan mértékkel, ha csak nem rossz akarattal (amiről már fönt szó volt)! Vagy maga a köznép az, a község előljárói vagy szülők azok, akik ítélnének fölöttünk. Hiszen ezek túlnyomó részének ismerete és tudománya nem terjed tovább, minthogy úgy, ahogy, kissé írni és olvasni tudnak. Ezek tehát bármit hallanak és látnak a vizsgálaton, az legnagyobbbrészt új és csodálatos, amin nem hogy megbotránkoznának, hanem bámúlnak. Meg aztán, mikor volt ezeknek alkalmuk városi iskola vizsgálatán részt venni, hogy az összehasonlításhoz anyagot meríthettek. Én meg azt az állítást merem kockáztatni, hogy az eredmény megítélésében a városi iskola tanítója sokkal inkább hátrányban van a falusi iskola tanítója mögött, mert a városban a közönség értelmesebb, igénye nagyobb, meg mert igazán alkalma van a tanítók munkája között összehasonlításokat eszközölni.

7. A vizsgálat *csak* a szülők hiúságát legyezgeti. Ha ez a kifogás való volna, hajlandó volnék én is a vizsgálatok ellen szavazni. Hogy a vádban semmi igazság nem volna, azt nem állítom. Ámde mit tapasztalunk az életben? Azt, hogy legtöbb nemes tettnek a legtöbb embernél a hiúság a rúgója. Nem írom ugyan föltétlenül alá azt az elvet, hogy a cél szentesíti az eszközt, de a gyakorlati élet mégis gyakran készlet bennünket, hogy vagy a célt teszszük kockára, vagy meg kell alkudnunk a körülményekkel és elfogadnunk a nem épen helyeselt eszközöket. A hiúság az ember életében igaz, nevezetes szerepet játszik, hiszen már bölcs Salamon is mindent csak hiúságnak mond. De úgyhiszem, ha már hiúság létezett és létezik, akkor, ez az embernek olyan veleszületett természete, ösztöne, melyről már a régi latinok állították, hogyha vasvillával üződ is, mégis csak visszatér. Szóval a vizsgálat megszüntetése nem fogja megszüntetni az emberek hiúságát. Ezen emberi gyöngeség miatt, a melyet mindnyájan elítélünk ugyan elméletben, de azért többé-kevésbé mindnyájan rabjai vagyunk a gyakorlatban, nem küzdenék én tehát az iskolai vizsgálatok megszüntetése mellett.

Körülbelől foglalkoztam mindazon ellenvetésekkel, a melyeket a vizsgálatok megszüntetése mellett valahol csak hallottam vagy olvastam. Amint az

előadottakból látszik, ezen ellenvetések többnyire olyanok, amelyek helytelensége igen könnyen megdönthető, sőt vannak olyanok is, melyeket inkább a vizsgálatok további fentartása mellett lehetne érvül felhasználni, mintsem ellene. Elvem az, hogy vagy dolgozott a tanító becsületesen, akkor nincs mit tartania a vizsgálat sikertelenségétől és bátran szembeszállhat minden eshetőséggel, vagy nem dolgozott egészen olyan lelkiismeretséggel, mint hivatása megkívánja. Az ilyen viselje következményeit hanyagságának; iparkodjék a jövőre, hogy a csorbát kiköszörülje, de a vizsgálatok eltörlése által ne adjunk tápot a hanyagságnak, mert egy hanyag, kötelességét szem elől tévesztő tanító többet árt az össztanítás tekintélyének, mint mennyit száz lelkiismeretes ismét jóvá tehet. Nézetem szerint a vizsgálatnak még azon szép szerep is jut, hogy sok téves balhitet, melylyel az iskola iránt számosan viseltetnek, leromboljon. E mellett sok elfogult szülőknek a szeme is kinyílhat és gyermeke fogyatékoságát nem az iskolában, nem a tanítóban keresi, hanem gyermekében vagy egyéb körülményben.

Olyan intézmény természetesen alig létezik, amelynek árnyoldalai esetleg ne lehetnének. Ilyen esetben ne magát, a nagyjában jól bevált intézményt támadjuk meg, hanem gördítsük el az akadályokat, melyek a teljes érvényesülésnek útjában vannak.

A vizsgálatot illetőleg pedig tartsuk szem előtt a következőket: A vizsgálat előtt alaposan ismételjük át a feldolgozott tananyagot, a vizsgán pedig lehetőleg minden tanuló olyan kérdést kapjon, amire előreláthatólag felelni tud. Szemfényvesztéssé nem szabad ugyan a vizsgálatnak aljasulnia, de nem is lehet a cél, hogy akár a tanító fitogtassa ismereteit, akár a gyermeket megszegyenyítésnek tegyük ki. A tanítónak tudnia kell, hogy melyik tanuló milyen feleletre képes, adjon a jobb tanulónak nehezebb, a gyöngébbnek könnyű kérdést. A szülő nem vizsgálja gyermeke feleleténél a kérdés minőségét, hanem csak azt, hogy meg tudott-e a kérdésre felelni. Ezt tapasztaltam intelligens szülőknél, mennyiben inkább tapasztalható tehát ez a nem intelligensnél! A tanító leleményességétől és rátermettségétől függ, hogy mindenki tudjon felelni. Ha pedig mégis előfordulna, hogy valamelyik tanuló kellő feleletet nem tudna adni, ne faggassuk, hanem kérdezzünk egy másik tanulót, emennek pedig adjunk alkalmat, hogy a csorbát kiküszöbölje. Rövid idő alatt aránylag sokat kell bemutatnunk, azért inkább a főbb dolgokra szorítkozzunk, a mivel a tananyagot tömören bemutatathatjuk. A szórszálhasogató kicsinyeskedés mellőzendő. Egyik főkélléke a vizsgálatnak, hogy élénk legyen. Nincsen unalmasabb valami, mint egy vontatottan vezetett álmos vizsgálat. Alig, hogy megkaptuk a feleletet, már is késznek kell lenni az újabb kérdésnek. Persze ez a tanító szellemét kissé megerőlteti és otthonosnak is kell lenni, nehogy a kérdezés fonalát kiejtse a kezéből, mert ez csakugyan tekintélyének rovására esnék.

Röviden összegezve az elmondottakat, ne a vizsgálatok ellen küzdjünk, hanem azon legyünk, hogy a jövőre megszűnjének azok az okok, amelyek a vizsgálat sikerét itt-ott kockáztatták vagy képtessé tették.

Bezdán.

Nagy József.

E m b e r v é d e l e m.

Írta : *Lederer Ábrahám.*

I. Bevezetés. — II. A felnőttek védelmének fontossága. — III. A társadalom mint nevelőintézet. 1. A család. 2. Az iskola. 3. A pap. 4. A község. 5. Az állam. 6. A képviselő testületek. 7. A művészet. — IV. Az embervédelem céljából eddig már életbelépett emberbaráti intézményekről. — V. A gyermekvédelem szüksége: 1. Szegénysorsu, éhező és ruhátlan. 2. Árva. 3. Elhanyagolt, elhagyott és kínzott. 4. Fogyatékos érzékű. 5. Gyenge elméjű. 6. Erkölcstelen hajlamú és züllésnek induló. 7. Bűnös gyermekekre nézve. — VI. A nemzetközi gyermekvédő-kongresszusok. — VII. Zárszó.

I.

„Bensejében kell az embert emelni, mert csak úgy emelhetjük a szegényt külsejében.“

(*Pestalozzi-Zsengeri.*)

A tisztelt elnök úr meghívására ma, Ijár hó 17-én egybegyűltünk, hogy 18 évi szokásunhoz híven *Lederer Bernát*-nak, egyesületünk jóltevőjének és alapítvány tevőjének emlékét tisztelettel és hálával megünnepeljük.

E kegyeletes alkalomkor indítatva érzem magam, hogy a boldogult ember- és tanító-barát két évvel ezelőtt elhunyt nejéről, *Lederer Mária* asszonyról is hálával s kegyelettel megemlékezzem, mert Lederer Mária férjének őrangyala, gyermekeinek feláldozó anyja és egész életén át a jótékony-ság nemes papnője, különösen pedig az iskola előmozdítója, egyesületünk önzetlen jóltevője volt.

Ezen két ember- és iskolabarát kegyeletes emlékére bátor leszek a tisztelt választmány megtisztelő megbízásából és a tisztelt gyülekezet engedelmével az „*embervédelem*“ címen pedagógiai értekezést tartani.

II.

Sok hallgató, esetleg olvasó, értekezésem címét illetőleg azon véleményen lesz, hogy csak tévedésből választottam az „*embervédelem*“ címet, s hogy mint paedagógus, a „*gyermekvédelem*“ címmel kellett volna értekezésem ellátnom.

De t. gyülekezet, előre bocsájtom, hogy értekezésem címét tudatosan és szándékosan választottam, a következő okoknál fogva:

A) A gyermekóvás felteszi, hogy a gyermekeket minden testi és lelki veszélytől óvjuk, minden megtámadás ellen védjük.

A legelső és legtermészetesebb óvók pedig a *szülők*. A milyen az óvó, olyan annak az óvása s olyan természetesen az óvandó.

A *milyen a szülő, olyan a gyermeke*. A tanuló gyermek rossz iskolai bizonyítványa kevés kivétellel a szülők rossz bizonyítványa. Előbb kell tehát az okokról beszélnem, s csak akkor beszélhetek az okozatokról.

B) A nevelő és növendéke, a jelen és jövő nemzedéke, a társadalom s annak egyes tagjai oly oki csereviszonyban vannak egymással, mint az emberi vér az emberi egészséggel. Igaz, hogy az egészséges vér a testi és lelki egészség legfontosabb tényezőinek egyike, de az egészséges vér létesítése ismét a test egészségétől függ.

Ha a felnőttek az ifjúságot szeretik, ezeknek jó neveléseért minden áldozatot meghoznak, óvják minden veszélytől; akkor az ifjúság már meg lesz védve minden fizikai és erkölcsi támadástól.

C) Leibnitz azt mondta, hogy az emberiséget csak azáltal javíthatjuk, ha az ifjúságot jobban neveljük.

Ez igaz, csak az sajnos, hogy ezen út igen hosszú, s e fontos czélt ily módon csak több generáció után érhetjük el és az eredmény ezután is kétes lesz, mert a kedvező *öröklés* és a jó, előmozdító *alkalmazkodás* — mint a nevelés legfontosabb tényezői — nem csak a család és az iskola által, hanem az egész *társadalom szervezete*, csak az egész társadalom közreműködése által érhető el.

A milyenek az egyének, olyan a *társadalom*, de az is igaz, *a milyen a társadalom*, olyanok annak tagjai. Az egyes ember egészsége a közegészségi intézményektől függ; a közerkölcs pedig a társadalmi rendnek eredménye és ezzel változik.

A jelen nevelés tudománya nemcsak az *egyén* nevelésével, hanem a *társadalom nevelésével* is foglalkozik.

D) Az egész társadalom — általános paedagógiai szempontból felfogva — nevelőintézet, melyben az államok, az egyes nemzetiségek, hitfelekezetek, társulatok, egyesületek és az egyes emberek egymásra nevelő hatással bírnak

A közmondás azt mondja: A jó pap holtig tanul; a társadalmi paedagógia pedig azt hirdeti: Minden ember neveltetik, a míg csak emberek közt él.

E) Végül t. gyülekezet, nem szabad szem előtt téveszteni, hogy a gyermek is ember, legalább leendő ember és hogy vannak felnőttek, a kik később felsorolandó körülmények következtében mindig gyermekek maradnak, önállóan nem gondolkodnak, érzelmeik, vágyaik fölött nem uralkodhatnak, a szentírás és az állam törvényeit nem ismerik, mindig ütközésbe jönnek a büntető törvénnyel, a kik mindig vezetésre, felügyeletre és óvásra szorulnak és nem képesek a jövő nemzedék időszerű, helyes nevelésére.

Ezen előrebocsájtott okoknál fogva a t. gyülekezet indokoltnak fogja tartani, hogy előbb a felnőttek óvását, vezetését, védelmét teszem értekezésem tárgyává és csak azután foglalkozom a gyermek óvásával.

III.

„A neveléstan az erkölctan próbaköve. Minden korszak bölcsei azt mondták, hogy sem a politikai, mint a törvényhozás elmélete, sem ennek gyakorlata nem vezethet örvendetes célhoz, ha a nevelést elhanyagolják.“

Az emberiség célja az embereket nevelni. Az emberi társadalom legfontosabb nevelőtényezői: a *család*, a *község*, az *iskola*, a *szentegyház*, az *állam*, *annak vezetői*, *törvényei* és *intézményei*, az *egyesületek*, *társulatok*, a *sajtó*, a *tudomány*, a *színház*, a *művészetek* stb.

E tényezők egymástól függenek és egymásra kedvező, vagy kedvezőtlen nevelői hatással vannak.

Minden ember — többé vagy kevésbé — fogékony a példa, a suggestió, a benyomások iránt; minden ember képzei, érzelmei és vágyai az *egyéni*, *családi*, *nemzeti*, *hitfelekezeti*, *politikai észrevételek*, *tapasztalatok*, az *uralkodó világnézet* következtében változásnak vannak alá vetve.

1. Vizsgáljuk meg a jelenlegi *családi életet*, egészségi, vallásos, szellemi, erkölcsi és esztetikai szempontokból. A mértéktelenség, a pálinka ivás, a sok egészségtelen lakás, a nyomor még mindig mint a nép legveszedelmesebb ellenségei lépnek fel. A statistika mutatja, hogy pl. Budapest székesfővárosunkban 1894. évben 2749 túlnépes lakás volt 4139 pinczelakóval és 76 éjjeli szálló, melyben éjjelenként 1238 egyén nedves, piszkos helyiségekben lakott. Továbbá mutatja, hogy Budapesten az 1898. évben 14305 ember halt meg és ezek közt 6928 0—5 évig való gyermek az összes elhaltak 42⁰/₀-ja volt.

A vidéki városokban a halandóság még nagyobb, nemcsak a csecsemők, hanem a felnőttek körében is.

A *vallásos élet* jelenkorban általában már kedvezőtlenebb állapotban van — különösen a zsidók családjaiban.

Az előbb még szokásos házi istentisztelet, a napi héber imádság, a biblia olvasása, a szertartások megtartása, a szentírás legfontosabb morális törvényeinek és parancsolatainak ismerete — sajnos — a legritkább tünemények közé tartozik.

Többször kérdeztem fiatal házaspárokat, vajjon hallották-e már valamikor a zsidó népimádság következő szavait: „Mi atyánk! kegyelmes atya! könyörülj rajtunk, s add szívünkbe, hogy beláthassunk“ (1. reggeli és esti imát), vagy ismerik-e a napi ima következő részeit: „Add ezen szavakat gyermekeink elméjébe“ . . . (1. Exodus), vagy tudják-e a zsoltár I. fejezetének 1. versét, avagy a zsoltár XV. fejezetét, a zsidó ünnepek történeti és természeti jelentéseit? s mindezen kérdésekre fájó szívvel kellett a tagadó feleletet hallanom.

De ezen tudatlanság észrevehető az erkölcsi tudományban és az állami törvényekben is. Erényekről, kötelességekről, felelősségről homályos fogalmakkal bírnak; a cselédre, közegészségre, házasi életre, a gyermekek nevelésére, a legfontosabb kihágásokra és bűncselekményekre vonatkozó állami törvényeket nem ismerik, általában nagyon szegények az erkölcsi képzeletben.

A mit az ember nem tud, másoknak sem taníthatja és a tudatlan ember szabad, erényes ember sem lehet.

E vallásos és erkölcsi tudatlanság mellett még azon szomorú tapasztalatot kellett tennem, hogy a művelt, fiatal szülőkre nézve oly fontos tudomány, a neveléstan előttük szintén egy egész terra incognita. Nem tudják az egészségtan szabályait, az öröklés törvényeit, a példa hatását, a szoktatás következményeit, az óvás fontosságát, a nevelés célját, a gyermek egyéniségét, nem ismerik a gyermek testi és lelki tulajdonságait, képességeit, testi, szellemi, erkölcsi hibáit, ezeknek gyógyítása módját, az életpályájára vonatkozó szabályait.

A mit az ember nem tud, az iránt nem is érdeklődik és azt nem is szereti, nem is gyakorolja.

Minden társadalomban a *vallástalanság*, a *családi élet iránti közömbösség* és a *munkakerülés*, a 3 legnagyobb baj. Ha valaki tőlem azt kérdezné, hogyan lehet e 3 rossz, erkölcstelen tulajdonságra szert tenni, feleletem a következő volna: „Neveld gyermekidet a jelenlegi gyakorlati rendszer szerint és biztos lehetsz, hogy gyermekeid *vallástalanok, család-kerülők és munkagyűlölők* lesznek.

Az imaházak most üresek, helyettök teltek a kávéházak; a műhelyek be vannak zárva éjjel-nappal a különböző sztrájkok miatt, de éjjel-nappal nyitva állnak a korcsmák. És a közvélemény mindezen társadalmi tüneményeket rendben találja!

Minden felnőtt ember kötelessége, hogy önmagát nevelje, tökéletesítse, hogy a rossz társaságot, a kísértést kerülje, bűnös példáktól tartózkodjék, az erényekben magát gyakorolja. De nemcsak a felnőtt ember, hanem a szülő kötelessége is ez, különösen a jelen időben, midőn az átmenet, az átalakulás oly gyorsan történik.

A conservatismus a liberalismussal, a clerikalismus a radicalismussal, az agrarizmus a merkantilismussal, az individualismus a collektivismussal, az egoismus az altruismussal egymás közt dühösen harcolnak. A régi világnézet elévült, de az új még nincsen elterjedve, a vallásos idealismus megszűnt, a tudományos aesthetikai idealismus még csak csirájában van, a létért való küzdelem nehezebb, az élvezetvágy nagyobb, a kísértés erősebb; a társadalmi bajok ismerete és a vele összeköttetésben álló elégedetlenség általánosan terjednek, de a tudás, az akarat és az eszközök ezen bajok gyógyítására csak lassankint lépnek fel. — *Ilyen időben az önnevelés, az önóvás, az ellentállás, az önfeletti uralkodás és ennek következtében az ifjuság nevelése, óvása, vezetése, fegyelmezése nem oly egyszerű, nem oly könnyű, mint az előbbi, csendes, lassan fejlődő korszakokban.*

Ha már a művelt osztályok árulnak el itt-ott oly szomorú családi képet, mint lehet ez a műveletlen, durva néposztálynál, a hol a család főtagjai gyakran a legkedvezőtlenebb viszonyok közt töltötték gyermekkorukat, a kik úgy nőttek fel a nagy városokban, mint a haramia az erdőben, minden felügyelet, vezetés nélkül, rossz példák, erkölcstelen életszokások mellett és későbbben, mint szülők, az életküzdelem járma alatt kellett nyűgölődniök.

Lehet-e csodálni, ha ily szülők gyermekei csapatostúl csavarognak az utcán és a nyilvános tereken, a szülők parancsára az iskola látogatása helyett koldúlnak s mint elvetemedett csirkefogók kezdik meg szomorú, bűnös életpályájukat?

Korunk szülői az új korszak hangját nem értik; a mostani családi ápolás, példaadás, szoktatás, oktatás, óvás nem felel meg a jelenlegi korszak követelményeinek. A sok szülő tudatlansága, közömbössége, szegénysége és nyomora gyakran igen nagy és ennek következtében a gyermekek halandósága, a fiatal öngyilkosok, kiskorú bűnösök száma rettenetes ijesztő arányban növekedik.

Azért szükséges, hogy a társadalom többi tényezői, mint az *iskola*, a *szentegyházak*, a *község*, az *állam*, a *sajtó*, a *tudomány* és a *művészet* támogassa a családot az ifjúság nevelésében.

1. *Tanítsuk* a népet, hogy a tudatlanság sötétsége eltűnjék, *erősítsük* a szülőket gyermekeik iránti szeretetükben, *lelkésítsük* a népet, a család tagjait a köznevelés magasztos eszméiért és *segítsük* a népet, hogy a szegénység, a nyomor, létért való küzdelem, a gond, a kenyérkérdés ne gátolja a nevelés haladását. *Óvjuk* a család felnőtt tagjait a nyilvános és titkos csábításoktól, a gyermekek iránti rossz bánásmódtól, a hamis előítéletektől, védjük őket a nyomortól, szenvedéstől, a bűntől, a restségtől és a nevelés iránti közömböségtől és ezáltal mozdítsuk elő a kisedővást.

2. Az *iskola* is hozzájárulhat e cél eléréséhez. Az iskolás gyermekek felvétele, elbocsájtása, az ünnepélyes vizsgálatok, az értesítő szerkesztése, az iskolai kirándulások és ünnepélyek, a szülőház látogatása, a szülőkhöz irandó figyelemztetések, a szülők estélyei, mindezek oly körülmények, melyek alkalmat adnak a tanítónak, hogy a szülőknek tanácsot adjon gyermekei képességeire, nevelésére, óvására, életpályájára stb. vonatkozólag.

3. A *pap* is sokat tehet a család vezetésére, a gyermekek pontos iskoláztatására, vallásosabb és erkölcsös nevelésére. Ha a szószékből a gyermek iránti szeretetről, a szülőknek gyermekük iránti kötelességéről, a szenvedélyek rossz következményeiről szól, ha a házakat gyakrabban látogatja és a szülőket a jó példaadásra, az erkölcsös szoktatásra figyelmezteti, akkor a szülők jobban fogják vezetni gyermekeiket, gondosabban foglalkoznak majd velök s így a gyermekek jobban lesznek védve.

4. A *község* vezetői és intézményei is nagy befolyással bírnak az ifjúság egészségi, vallásos, erkölcsi és esztétikai nevelésére. Jobban kellene arra ügyelni, hogy a szülők és más felnőtt emberek az ifjúságnak a henyélés, munkakerülés, az idő és pénz pazarlása, a pálinkaivás, kártyázás és részegség rossz példáit ne adják, hogy nyilvános helyeken a vallástalan s hazafiatlan nyilatkozatok ne legyenek hallhatók, hogy szemérmetlen jelenetek, képek, erkölcstelen tettek ne legyenek láthatók, melyek az ifjúság testi és lelki gyarapodására csak káros befolyással volnának.

5. Az *állam* természetesen a leghatalmasabb tényező, mely a közegészséget, közerkölcsöt, közjólétet és közművelődést előmozdíthatja.

A nép gyermekeinek legnagyobb része legtöbb esetben a népiskolát látogatja élete 15 évéig; korunkban azonban szükséges volna, hogy az ország egész ifjúsága 18 éves koráig álljon felügyelet és vezetés alatt. A kormány, a törvényhozás, a hatóság és a rendőrség főfeladatának tartsa hogy a szülő-

ket és felnőtteket törvények, rendeletek és utasítások útján felvilágosítsa és figyelmeztesse, hogy a serdülő ifjúságnak ne adjanak rossz példát, ne csábítsák kihágásokra, bűnös cselekedetekre, hanem buzdítsák inkább hazafias, altruistikus tettekre.

Az 1894. évi XII. törvény 50. §-a alapján minden gazda kötelessége tavaszkor a káros rovarok petéit elpusztítani, elégetni.

Az alkoholizmus, a részegség, az éjjeli szenvedélyes kártyajáték, a perlekedés, állatkínzás szintén oly káros rovarok, melyeknek példái és szokásai, úgy mint a peték és hernyók — rettenetes kárt okoznak a társadalom jólétének, egészségének és erkölcsiségének. Ezért tilos minden botránys cselekedet, tilos minden nyilvános rossz példa.

A törvény megtiltja az állatkínzást, a mi igen helyes, mert ezen tilalom nemcsak az állatokra, hanem magára az emberre is jó hatással bír. A ki könyörületet, részvétet érez az állatokkal szemben, az fájdalmat s részvétet fog érezni embertársai fájdalmán; és a tapasztalat azt mutatja, hogy a felebarát iránti közömbösség, könyörtelenség az emberi gaztettek leghatalmasabb forrása. De a hatóság felügyelete ne szorítkozzék egyedül az állatok iránti jó bánásmódra, hanem a gyenge gyermekekre, az elhagyott serdülő nemzedékre is.

Igen jó, elfogadható tanácsot ad erre nézve J. Oscar Pfeiffer iskolai igazgató „Mehr Aufsicht, mehr Sitte“ cz. művecskéjében.

Ha a városházán egy canis famillaris birtokáról jelentést teszek, akkor az adójegyven kívül egy kis könyvecskét kapok, melyben el van mondva, miként bánjak védenczemmel, bármily betegség esetén.

Ezen tanulságos és ingyen tanácsadót, a hatóság nem a kutyám iránti szeretetből adja nekem, hanem azért, hogy magát és az embertársadalmat védje az én védenczem ragályos bajaitól.

Ha pedig ugyanazon hatóságnál egy ujszülött gyermek birtokáról teszek jelentést, akkor engem feljegyeznek mint atyát és ezzel már minden kötelességet teljesítettek irántam, gyermekem és a társadalom iránt. És miért nem? Hiszen a gyermek nem lesz veszett és az új atyának atyai tisztjével megjön egyuttal az atyai értelme is.

Nem volna-e lehetséges az eb és gyermek iránt egyenlő gondozással lenni?

Nem lehetne a fiatal atyának szintén átadni egy könyvecskét, mely a gyermek testi, szellemi és normális gyarapodására vonatkozó szükséges utasításokat tartalmazza?

6. *A helyi, megyei, országos és birodalmi képviselő testületek* ülései nyilvánosak, tárgyalásai, beszédei, vitái a napi lapokban olvashatók és a ki a suggestió hatalmát ismeri, meg van győződve, hogy a nép vezetőinek beszéde, a nemzet bölcs atyáinak szavai az egész nemzet gondolkodására, érzelmeire és a közszellemre maradandó hatással bírnak.

De minden igazi hazafinak korunkban nem ritkán szomoruan kell tapasztalnia, hogy e beszédek durvaságuk, személyesértésük, gyanúsítás, tekintély aláásása által, nemcsak a társadalmi életbe, hanem a családi körbe is beviszik az embergyűlöletet, a vallástalanság, a hazafiatlanság, a hiuság, a közönséges magánérdek, a hazugság, elvadultság és aljasság mérges magvait, melyek a felnőttek, a szülők a család tagjai és a többi nevelési tényezők kedélyére, gondolkodására, törekvésére, világnézetére erkölcstelenítő befolyással bírnak és a közszellemre, a közízlésre, a köznevelésre káros hatást gyakorolnak.

7. *A tudomány* mellett a *művészet* is hatalmas nevelészeti tényező, mert a szemre, fantáziára, az érzelmekekre és vágyakra nemesítőleg, erkölcsképzőleg hatalmasan hathat; s csak akkor, ha a művész szent feladatát: a közízlés kiképzését, a valódi szép iránti szeretet felébredését, a nemes érzelmekeket, a hazafiság, az emberszeretet felkeltését és erősítését szem előtt tartja.

De a tapasztalás mutatja, hogy nem minden művész, színigazgató s mulatóhely bérlője tartja szem előtt a közerkölcsiség, a közművelődés nemes céljait, hanem kizárólag magánérdekét, nyereségvágyát veszi tekintetbe és ezáltal a család és a közönség erkölcsi romlásához járul.

Azt mondják, hogy a szülőknek nem kell az ifjúságot a színházba, a mulató helyekre vezetni, azonban vannak színházi darabok, képek, szobrok, melyek a felnőttek szép ízlését nemcsak hogy nem nemesítik, ellenkezőleg erkölcsi érzésüket rontják és sok szülő nem ismeri e színdarabok tartalmát s káros befolyását.

Végül azt sem szabad elfelejtenünk, hogy némelykor a költő és író beteg fantáziájának pornographikus gondolkodási módja következtében oly műveket hoz napvilágra, melyek sok ember kedélyét elmérgezik, a közszellemet megmértelyezik, sok olvasó erkölcsét rontják; mert tény, a mi tény, hogy a nézők a hallgatók és az olvasók egyénisége különböző, érzékenysége, ingerlékenysége és ellentállási-képessége más-más, és századunkban az idegesség nem csak a felnőttek, hanem az ifjúság közt is el van terjedve.

A szabadság és a művészet két fontos eszköz az emberiség boldogítására, de ha e két kincscsel visszaélések, hamis gyakorlás és alkalmazás történik, akkor a történet adatai szerint többet ártanak, mint használnak és ily viszonyok közt minden hazafinak, — a nélkül, hogy a Lex Heinze barátjaihoz, a reactió előmozdítójához tartoznék, azon meggyőződése lesz, miszerint minden kormánykötelessége a nép tévutra való vezetését, a serdülő ifjúságnak erkölcs-telenségre való csábítását megakadályozni és minden alkalmat távol tartani, mely által a közönség szelleme hamis, hazafiatlan és erkölcstelen irányt kaphat.

Igaz ugyan, jobb volna, ha már a népben volna annyi ítélő képesség, annyi erkölcsi erő, melynek segélyével képes volna az egyes író, festő, színigazgató túlcsapásait kárhozatni és visszautasítani, ha a társadalom maga az erkölcstelenség, az elvadultság nyilvánulását, a közbotrányt elítélné és lehetlenné tenné; mert nagyon helyesen mondja Báró Eötvös József: „Ha van feladat, melynek megoldására az állam minden hatalma elégtelen, ez a népnevelés. Oly feladat ez, melyet csak a nép maga oldhat meg“.

Kezdetben a papok próbálták az emberiséget szelidíteni, vezetni a teológiával; későbbben a politika, az absolutismus, a konstitutionalismus, a republikanismus segítségével akarták boldogítani az emberiséget, végre be fogják látni, hogy e cél elérésére az egyéni és társadalmi paedagógiát is igénybe kell venni, mert ezen tudomány nem a félelem ébredése, sem az önzés felkeltése, hanem az erkölcsös képzetek hatása, a belátás által akarja a társadalom egyes tagjait az önismeretre, önóvásra, önnevelésre vezetni és nemcsak az egyén, hanem az egész társadalom, nem csak a jelen, hanem a jövő nemzedék boldogságát akarja biztosítani, mert a szentírás szavai: „És az apák vétkeit megbüntettem a gyermekeken harmad és negyed íziglen, azokon, a kik engem gyűlölnék, azonban kegyelmet gyakorlok azokon, a kik engem szeretnek és parancsaimat megtartják“ — sokkal több igazságot tartalmaznak, mint néhány nagy tudós gondolja. A modern paedagógia ajánlja a felnőtt ember gyámolítását, védelmét, mert ez a legbiztosabb óvszer a családi élet sülyedése és az ifjúság testi, erkölcsi romlása ellen.

Szivesen folytatnám a többi néposztály, a társadalom többi rétegeinek nevelészetű hatásának felsorolását, ha nem volnék meggyőződve, hogy ezen társadalmi problémákat nem egy értekezésben, hanem velős, terjedelmes kötetekben kellene ismertetnem és ha nem kellene tartanom attól, hogy ezen kis kísérlet által nemcsak a t. szerkesztő jóságával, hanem a t. hallgató türelmével élnék vissza. A midőn e fontos társadalmi kérdésre vonatkozólag bátor vagyok a t. olvasónak „Társadalmi paedagógia“ és a „Napi sajtó psychológiája“ cz. művem ajánlani, azon véleményben vagyok, hogy az imént mondottakból kiderül, miszerint a közegészség, a közműveltség, a közjólét, a közerkölcs

és a közizlés valódi és ép haladása elkerülhetetlenül azt követeli, hogy a társadalom minden tagja anyagi és szellemi állásához képest iparkodjék a szülőket, a cselédeket, a serdülő ifjakat minden nyomortól, betegségtől, csábítás támadásaitól védelmezni, minden babonahit, minden előítélet, rossz példa és szokástól óvni és az ifjuság korszerű nevelése iránt lelkesülni.

Ültessünk fákat a jövő nemzedék számára, de ápoljuk a jelen gyümölcsfákat is, a jelen nemzedék részére. Több szeretet, több felügyelet, több védelem, anyagilag, testileg és lelkileg szegény embertársaink iránt — ez legyen jelszavunk és e szerint cselekedjünk is.

Minél jobban védjük a felnőtteket, a családokat az elszegényedéstől, az erkölcsi romlástól, a társadalmi bűnöktől, annál kevésbé lesz szükséges a gyermek óvása, védelme.

IV.

Igaz, hogy az utolsó században az emberszeretet és a socialismus bámulatos haladást tett és hogy a humanismus és az altruismus oly intézményeket léptetett életbe, mely a szülők további kiképzésére, ezeknek anyagi helyzete javítására, a felnőttek gyámolítására, a társadalmi, physikai és erkölcsi jólétre kedvező befolyással birt.

Csak bátorkodom a zsidó községekben már sok száz évvel ezelőtt alapított *szent egyletek*, a most felállított *betegsegélyző és temetkezési a közegészséget előmozdító egyesületek*, a *népkönyhák*, a *rokkantság, aggkorelleni, baleset elleni biztosító*, a *felnőtt szegényeket felruházó*, a *hajléktalanok menhelye*, az *általános munkás családház építő*, a *munka közvetítő egyesületek*, a *munkanélküliek otthona*, az *öreg, munkaképtelen nőcseléd számára fennálló*, a *jogvédő*, az *orsz. erkölcsnemesítő*, az *önkéntes nyugdíjpénztár*, a *kézimunkára nevelő*, a *munkát értékesítő*, az *önkéntes mentő*, a *rabsegélyző egyesületek* s számos más emberbaráti egyesület üdvös működését a t. hallgató emlékezetébe idézni; és bizonyos, hogy minden emberbarát e sok emberbaráti és jótékonyági egyesület áldásos működése fölött örülni fog és serkentve érezi magát, hogy a közügy érdekében ez irányban tovább működjék.

És az *orsz. izr. tanító-egyesület*, az *orsz. Eötvös-alap*, az *orsz. Ferencz-József tanítók háza*, a *tanítónők otthona*, az *orsz. tanítók árvaháza*, a *buda-pesti tanító segély-egyesület* és az *orsz. izr. ösztön-egyesület*, melyek működő tanítókat, munkaképtelen családapákat, özvegy tanítónőket, tanítók gyermekeit anyagilag és erkölcsileg támogatják, nem állanak-e ezek egyzersmind a gyermekóvás szolgálatában?

Mielőtt a gyermekóvás rövid tárgyalására áttérek, czélszerűnek tartom a t. hallgató becses figyelmét még két egyesület tevékenységére irányítani: 1. egy *drezdai* és 2. egy *londoni* egyesületre. Az első egyesület czíme „*Stad-verein für innere Mission*“, melynek működése minden jótékony térre kiterjed és melynek utolsó érdekes közleményeit ezennel szerencsém van a mi könyvtárunknak átadni.

Ezen egyesület gondoskodik a gyermekekről gyermekvédő-intézetek, gyermeki istentisztelet, gyermekmenhelyek, gyermekhonok fentartása által. Gondoskodik továbbá a serdülő ifjúságról ifjak egyesülete és serdülő leányok egyesülete által; ezenkívül gondoskodik a nép számára otthonok, a férfiak, nőcselédek, munkások számára pedig betegsegélyző, beteg- és szegényápoló, nőegyletek, üdülőhelyek, szünidei telepek, erkölcsnemesítő menházak, biblia-társulatok, népkönyvtárak fentartása, naptárak és más erkölcsképző könyvek terjesztése által.

(Folyt. köv.)

Az akarat és jellem képzése a népiskolában.

(Folytatás.)

A jellem képzése szorosan összefügg az akarattal, mert a kettő mintegy kiegészíti egymást. Vannak ugyan, kik a jellem alatt mást értenek. Beszélnek egy-egy korszak, tájéknak sőt irodalmi műnek is jellemző vonásairól, de ezek összeségét nem nevezhetjük jellemnek. Az embernél sem a véralkatot, vagy a tehetségén uralkodó vonásokat szokjuk jellemnek nevezni, hanem leginkább akaratának minőségére alkalmazzuk, amint ez az erkölcsi törvényeinknek megfelel.

A jellem csíráját megtaláljuk a gyermekben is, de ezt a kis csírat — csak az élet fejlesztheti terebélyes fává; itt az élet szó alatt — természetesen azon behatásokat értjük, melyek az akaratra befolyással vannak. Ezek szerint mondhatjuk: jelleme van minden embernek, minthogy akarata is mindenkinek van; mégis jellemtelennek mondjuk azt az embert, a ki változékony, ingatag és megbízhatatlan, szóval nincs szilárd akaró tehetsége és nem bír vágyain uralkodni, ki könnyen megalkuszik a megváltozott viszonyokkal és a nem-törődömség elvének hódol. Az ilyen embert még nem mondhatjuk ugyan rossz embernek, mert legtöbbször csak önmagának árt, de azért addig míg ki nem ismerik, a társadalomra is kellemetlen, mert megbízhatatlan és könnyen elvtagadóvá lesz. Már pedig nekünk olyan polgárookra van szükségünk, kik mindenben következetesek, kiket sem a szenvedély, sem a becsvágy, vagy hiúság s más efféle magával nem ragad.

A népiskolának nem tehetjük ugyan feladatává, hogy e tekintetben kész embert adjon a társadalomnak; mert eltekintve attól, hogy az élet az ő ezer és ezer változatosságával a gyermeket átalakítja és idomítja és így az iskola az akarat és jellemképzést be nem fejezheti; de mindenesetre kell, hogy az alap itt vettessék meg, hogy a mag, mit a természet hintett el a zsenge szívébe, ki ne vesszen, hanem a gyermek fizikai fejlődésével lépést tartva erénynyé növekedjen.

A ki a gyermek szívét és lelkét ismeri, az nagyon jól tudja, hogy abban a korban, mikor a gyermek az iskolába lép, szíve nagyon fogékony, úgy a jó, mint rossz iránt. S habár az iskola, mint már mondtuk, sokszor olyan egyedeket kap, kik akaratosak, kik csak önmagukra gondolnak és kik társaikat semmibe sem veszik és kik szokva vannak ahhoz, hogy mindenben és mindenki neki engedelmeskedjék és hogy az ő akaratuk teljesüljön, azért az iskola még ezekkel szemben is érvényesítheti nevelői hatását, ha ezt kellőleg alkalmazni tudja.

Hogy a tanító célzt érhessen el, mindenesetre első sorban is neki kell következetesnek lenni, ki komoly, higgadt és becsületes jellemével mint követésre méltó példa áll a növendékek előtt, kinek jelleméről a gyermek otthon a szülői házban is csak dicséretet hall, és kit mindenki becsül és tisztel lelki erényeiért.

A jellemességre a gyermeket tanítani nem lehet, ép úgy nem lehet őt arra oktatni, hogy akaratait, melyek az erénynek meg nem felelnek, leküzdeni tudja; ezekre a gyermeket nevelni és szoktatni kell.

De mikép kezdjük e feladatunk megoldásához?

Jól tudjuk, hogy a legszeszélyesebb akaratúak azok a növendékeink, kik testileg gyengék, betegek és idegesek, mert ezeknek a vágyai épp oly hamar változnak mint az áprilisi idő. Ezek a testileg gyenge, vézna teremtések hamar kifáradnak, a dolog únottá lesz előttük, s a nélkül, hogy komolyan akarnák, más és más vágy tódul fel agyukba és ha ez nem teljesülhet, elégedetlenek és durczások, miáltal terhére lesznek másnak is, önmaguknak is.

A testi nevelés volna tehát első sorban az, mit mi a jellem és akarat képzésénél mint legfontosabb tényezőt ajánlanánk, mert mindenkor igaz maradjon

az: egészséges testben lakik ép lélek! Azért kétszeres örömmel üdvözljük a miniszter úr ő méltóságának a kezdeményezését a játszó terekkel, melynek mi sokkal fontosabb paedagogiai értéket tulajdonítunk az eddigi szigorú formákhoz kötött tornázásnál, mert a játékoknál sokkal jobban kiismerheti a tanító a gyermek lelkét, jellemét, erkölcsét és egyéb más jó és rossz tulajdonságait, mint a tornázásnál és ezeket a megfigyeléseit az ő nevelésénél értékesíteni is tudja. Nagyon ajánlatos volna tehát, ha a gyermekeknek minél több idő engedtetnék a szabadban való játszás és ugrándozásra, mi a testet erősíti és a lelket felüdíti és így sokkal fogékonyabbá lenne a tanulás iránt is.

Igen ám, csak hogy mi gőzerővel akarunk a tudásfájához jutni és úgy a szülők, mint a tanférfiak nagyobb része csak azt találja az életre fontosnak, mit a gyakorlatban hamar értékesíteni tud; többre becsüli a jó bizonyítványt a lelki tulajdonságoknál és nem veszi észre, hogy míg gyermeke folytonosan csak az erdőfelé kergettetik — mire oda ér, nem látja meg az erdőt — azaz a nagy tanultság közt lelke parlagon marad és teste elcsenevész.

Vagy nem ezt mutatja-e az egész mostani nevelési rendszerünk? Nézzük csak a tantervünket. Ugyan minek tanítunk mi nyelvtant a népiskolában? Gramatizálunk, tömjük a gyermek gyenge agyvelejét a különféle ígék ragozásával, alanyi és más más mellékmondatokkal, sokféle határozóval, mintha nem volna meg a magyarnak a helyes nyelvérzéke és mintha ebből állna a helyes írás megtanulása. Minő tévedés! Ezt legjobban látjuk, ha a nép írását vizsgáljuk és látjuk, hogy azok a növendékeink, kik legjobb igeragozók voltak az iskolában, legtöbbet vétének a ragozás ellen az írásban.

Az új tanterv ugyan már némi javulást mutat, de még mindig sok, a mit a gramatizálásból felölel. Nézetünk szerint sokkal helyesebb volna e helyett versikék betanulása, nemcsak a helyesírás, hanem az erkölcs és jellemképzés is sokat nyerne ez által, mert a gyermek fogékony lelke ezek szerint idomúlna. Emlékezzünk csak vissza gyermekkorunkra, mikor ily hazafias versikét elolvastunk vagy betanultunk, minő hatással voltak azok lelkünkre és mily maradandó nyomot hagytak hátra. S ezt a hatást mi is el tudjuk érni, ha a gramatizálás helyett ezeket tanítjuk.

De nemcsak a versikék állnak rendelkezésünkre, hanem az olvasmány, történet és egyéb tantárgyak is. Az olvasmányok tárgyalása, különösen hazánk nagyjainak életrajza és ezek működésének kidomborítása igen jó hatással van a jellem képzésére, mert ha a gyermek egy-egy nagy férfúnak az életét megismeri, ő is hasonlóvá akar lenni, czélul tüzi ki magának, hogy cselekedeteiben ezen ideált fogja követni és dobja bár a sors az élet hullámain akár merre — hacsak később önzővé nem tettek — azt feledni nem fogja, mit a népiskolában tanult.

Történeti tanításunknak igen lényeges hibája, hogy igen sokat foglalkozik a véres háborúkkal és igen keveset a hősök erkölcsi nagyságával, pedig sokkal jobb hazafiakat nevelhetnénk, ha a kiváló hősök erényeit állítjuk a gyermek elé, kik vészben, viharban és az életök koczkáztatásával is megmaradtak az erény útján és még a bárd villongására sem szegték meg adott szavukat; s a legszebb ígéretre sem lettek hűtlenek a hazához és királyhoz. Ilyen férfiakra van nekünk szükségünk, mert ezek képezik az állam alapját és az így nevelt egyének lesznek a társadalom oszlopai.

Sok akadály merül fel mondják sokan, melyek a gyermek erkölcsi nevelését hátráltatják. Elismerjük és tudjuk mi is ezt, de ez ne riaszson bennünket vissza a munkálkodásban, a haza, a nemzet dicsősége követeli ezt, adjunk a gyermeknek olyan erkölcsi alapot, melyre ő tovább építhet és melylyel az élet ideálját elérheti. Mert ha nem is mondhatunk minden embert rossznak, vagy becstelennek, kinek nincs szilárd jelleme, azért mégis a közfelfogás szerint megvetéssel fordulunk el attól, ki elvtagadó és szószegő.

Ne fojtsuk el az akaratot a gyermeknél, hanem törekedjünk arra, hogy a gyermek akarata összhangba jöjjön az erkölcsi élet követelményeivel, ne legyen az a vágy vak törekvése és a vágy tárgyának csak ösztönszerű elérésére irányítva; legyen ez tudatos, mert akarat nélkül soha senki nagygyá és hatalmasabbá nem lehet. Az akarat kifolyása legyen az erkölcsi jellem kifejlődésének legfőbb célja és legtökéletesebb alakja. E cél felé kell minden embernek egész életén át törekedni, mert ezen eszmény elérésétől függ életnek boldogsága!

Löb Simon.

Néhány szó a biblia-tanításról.

Az irányadó szakköröket már évtizedek óta élénken foglalkoztatja a hitoktatás kérdése. Temérdek nyomdafesték és papir pazaroltatott már el a leghelyesebb módszer és tanterv megvitatása tárgyában, garmada számra láttak a különféle hittani könyvek napvilágot, a nélkül azonban, hogy a gordiusi csomót megoldani eddigelé sikerült volna. Nem vagyok annyira önhitt, hogy azt állítsam, miként az úgynevezett bölcsesség követ én akarnám feltalálni, vagy hitoktatásunk nehézkes járművét én akarnám dűlőre juttatni; mert ennek keresztúlvitelére mások hívatottak. Én egyedül azon sajnos jelenségre és káros tünetre akarok utalni, hogy ifjúságunk a jelen korban vallásunk szabványait nem a közvetlen példaadásból, a családban nyilvánuló vallásos életből sajátítja el, hanem miként a modern gazdasszony ebédjét a szakácskönyvben előírt recept alapján készíti el: úgy recitálja el szajkó módra növendékünk is a mondva csinált katekismusokból hitéletünk alapelveit, mindmegannyi receptet a mennyei üdvösség elnyeréséhez; a biblia pedig, mivel kevésbé kényelmes, hova-tovább sutba vettetik. Pedig az utóbbi időben gomba módra létrejött hittani tankönyvek útvesztőjében a biblia az, mely a kivezető fonalat kezünkbe juttatja, szent könyvünk, eme talizmánunk, azon forrás, mely üdítő nedűjével Izrael életfáját termékenyíti. A bibliának eredeti szövegben való tanítása — bármennyire is perhorreskáltatik sokak által — volt minden időben és marad is a zsidó hitoktatás sarkköve. Csakhogy a mai gyermekkel, a rendelkezésünkre álló idő nagyon is szűk keretében, csakis a legnagyobb körültekintéssel, a legtökéletesebb módszer kiaknázásával bírnak csak némileg is accortálható eredményt elérni. A biblia-oktatásnál a tanító többnyire előmond egy verset, vagy annak egy részét lefordítja, a növendékek pedig vagy karban, vagy egyenkint utána mondják, mindaddig míg *az iskolában* azt el nem sajátítják; mert hisz a gyermek magánszorgalmára ilyen körülmények között nem támaszkodhatik. Az év végén pedig, midőn az egész évi eredményt reassumálni kellene, azon szomorú tapasztalatra jut, hogy biz ő csak sisyfusi munkát végzett.

A bajon még a fordított bibliák sem segítettek; mert a nyelvtani ismeretek hiányában alig akad egy-egy gyermek, ki biztosan tudná, hogy a héber szöveg egyes szavainak másik oldalon levő magyar szöveg melyik szava felel meg. Egy mélyen átértzett szükség tehát már évek óta egy oly segédeszköz, melynek igénybevétele végre-valahára megszüntetné a biblia-oktatás meddő voltát. Ily körülmények között csakis örömmel üdvözölhettük Stricker Simon bajai kartársunknak két évvel ezelőtt megjelent „*Héber-magyar szótár, Mózes öt könyvéhez*“ című művét, mely a biblia fejezetei szerint felosztva felöleli a bibliában előforduló összes szavakat és így nemcsak, hogy megkönnyíti a tanító munkáját, hanem üdvös volta főleg abban is nyilvánul, hogy a gyermek apránként szép szókinccsre tesz szert. Tekintve továbbá, hogy nyelvtani fogalmat

is nyújt, különösen hogy a szavak tőjét majdnem minden szó után felemlíti, nemcsak hogy a magánszorgalomra építhetünk, hanem kétségkívül maradandóbb tudást is eredményezünk, növendékünket a fordításban hova-tovább önállóságra képesítjük, végül megkönnyítjük az imafordítást is. Találók tehát a szerzőnek eme ajánló szavai: „*V'hokél méolechó. Im esz hádoror házzez táaszeh v'jóeholtó ámod.*“ (Mózes II. 18. 22.)

Nem szoktam präjudikálni, sőt mondhatnám némi tartózkodással is fogadtam a művet; de a két évi használat után elért sikerek alapján csakis a legőszintébb elismeréssel kell adóznom szerzőnek eme genialis alkotásáért, mely remélhetőleg rövid idő múlva tért hódítva, biblia oktatásunknak van hivatva lendületet kölcsönözni. A zsidó hitoktatás-ügynek tehát fontos szolgálatot vélek teljesíteni azzal, ha a kartársak szíves figyelmét fenti műre felhívom, szerző urat pedig arra buzdítom, hogy áldásos tevékenységét folytatva, művét mielőbb a próféták könyveire is terjesztené ki.

Zentán.

Bodrogi Ignác.

EGYESÜLETI ÉLET.

A központi választmány üléseiből.

Jegyzőkönyv. Felvétel az „Orsz. Izr. Tanítóegyesület“ közp. választmányának 1900. május hó 15-én tartott ünnepélyes ülésén.

Elnök: Kornfeld Gyula. Jegyző: Hajnal Jakab.

Jelen voltak: Barna Jonás, Bárd Rezső, Bató J. Lipót, Győri Adolf, Kertész Ármin, Mendel Lajos, Ózer Zsigmond, Révai Miksa, Reif Jakab, Wolf Ármin választmányi tagok és Lusztig Emma, Földes Lipót, Fleischman J. Gyula, Witt Manó (az egyesület pártoló és tiszteletbeli tagja), Dr. Krausz Sámuel, Krausz Jakab, Kanitz Zsigmond, Kaufmann József, Lerner Vilmos, Reisz Izsák egyesületi rendes tagok mint vendégek.

1. Elnök előadja, hogy ezen ülés célja, hogy az egyesületnek volt nagylelkű alapító tagjairól és pedig néhai Lederer Bernátról és Istenben boldogult nejről született Sváb Máriáról kegyeletesen megemlékezzünk és hogy az ezek által az egyesületnél létesített 4000 koronából álló betegsegély-alapítvány kamatait, 180 koronát, a fennálló alapító-levél szabványai értelmében egy szegénysorsu beteg tanító részére kiadjuk.

Sajnálattal jelenti elnök, hogy Lederer Ábrahám tanár, a ki a jelen ünnepélyes ülésre és a szokásos alkalmi felolvasásra vállalkozni szíves volt, meghűlés következtében meg nem jelenhetett, de azért a felolvasás szövegét megírta és rendelkezésünkre bocsátotta. Elnök kéri Bard Rezsőt, hogy ismertetné Lederer tanár úr ezen „Embervédelem“ című dolgozatát.

Bárd a neki átadott kézirat tartalmát pontról pontra ismerteti egészen írójának intencziói szerint, úgy, hogy a választmány az egész dolgozatról tiszta képet nyerhetett. Lederer tanár úr által küldött nyomtatványt, mely a dresdai jótékony gyermekvédő intézetek működéséről beszámol, Bárd úr az egyesület levéltára részére átadja.

A központi választmány nagy érdeklődéssel végig hallgatja Bárd előadását, a kinek jegyzőkönyvi köszönetet szavaz és elnök idítványára Lederer Ábrahám tanár urnak hálás köszönetét fejezi ki a tartalmas tanulmány megírásáért és elrendeli, hogy a dolgozat egész terjedelmében az Értesítőben megjelenjék, és 100 külön levonat a szerző részére mint tiszteletpéldány készítsék.

2. Ezután felolvassa elnök az örökhagyók családja nevében Lederer Sándor földbirtokos úr által írt levelet, és a központi választmány az esedékes

180 korona kamatot e levél értelmében Kolozsvári Izsó, Csallóka-Somorján működő szegénysorsu, nagy családot fenntartó tanító részére mint betegsegélyt szavazza meg, mire elnök az ülést befejezettnek nyilvánítja.

A május hó 31-én tartott választmányi tanácskozásról a következőket jelentjük:

Elnök: Kornfeld Gyula. *Jegyző:* Hajnal Jakab.

Jelen voltak: Barna Jónás, Bató J. Lipót, Bárd Rezső, Csukási Fülöp, Győri Adolf, Kertész Armin, Mendl Lajos, Pfeiffer Ignác, Reif Jakab és Révai Miksa.

Távollétöket kimentették: Lederer Ábrahám, Barna Jakab és Kuttner Miksa.

1. A múlt hó 25-ikén, valamint a f. hó 15-én néhai Lederer Bernát alapító tag halála napján tartott ünnepélyes ülésről szóló jegyzőkönyvek felolvastatnak és hitelesíttetnek.

2. Elnök szomorú szívvel jelenti dr. Goldziher Ignác, az egyesület nagylelkü pártoló és tiszteletbeli tagját, reményteljes 21 éves fiának váratlanul történt elhalálása által nagy gyász érte. A választmány mély megilletődéssel értesül az egyesület kiváló érdemű pártoló és tiszteletbeli tagját a magyar zsidóság és általában hazánk tudós világának büszkeségét ért megrendítő csapásról és fájdalmas részvételének jegyzőkönyvileg ad maradandó kifejezést.

3. A választmány a pesti izr. hitközség érdemdús alelnökének, Deutsch Sámuel úrnak, az egyesület alapító tagjának, hetvenedik születése napja alkalmából üdvözlő feliratot meneszt.

3. Győri Adolf egyesületi pénztáros jelenti, hogy az Izr. Nőegylet Szepes-Váralján évi 10 koronával lépett az egyesület pártoló tagjainak sorába, ami az ott működő Friedmann Márk tagtársnak érdeme.

A választmány ezt köszönetnyilvánítás mellett tudomásul veszi és a büzgölködő kartárs irányában elismerését fejezi ki.

4. Elnök jelenti, hogy Csukási Fülöp hajlandónak nyilatkozott a bibliai történet megírására, mely munkával őt a közp. választmány a múlt ülésben megbizta és hogy ígéretet tett, miszerint ezen munkát mielőbb elkészíti.

Tudomásul szolgál.

5. Tíz tanító beteg-, fürdői vagy rendkívüli segély elérése iránt folyamodott az egyesülethez. A választmány minden egyes kérvényt behatóan tárgyal és, 3-nak kivételével, valamennyinek megszavazza kisebb-nagyobb összeg erejéig a kért segélyt, összesen 300 koronát. Hármat azért kellett elútasítani mivel részint a fürdői segélyezésekre közgyűlésileg előirányzott összeg már ki volt merítve, részint pedig mivel a segélyezés szüksége vagy indokoltsága nem minden kétséget kizáró módon volt konstatálható.

6. Csukási az új olvasókönyvek szerzőjével, Barna Jónással kötetendő szerződésnek szövegét mint javaslatot mutatja be és a választmány azt pontról-pontra tárgyalván, némely csekélyebb módosítással elfogadja, és felhatalmazza elnököt, hogy azt jogérvényesen megköthesse.

7. Elnök jelenti, hogy az új magyar ABC-és olvasókönyv mely szinte készülő félben van, még csak a jövő évben kerülhet kinyomatás alá, miután a Müller-féle ABC-és olvasókönyvből melyből csak most készült új kiadás még nagy készlet van raktáron.

8. Bárd Rezső jelenti, hogy az új olvasókönyvek teljesen elkészültek; nagy részben már ki is vannak szedve, úgy hogy június hó folyamán a II., III. és IV. osztály számára írt részekből mutatvány példányok szétküldhetők lesznek. A bíráló-bizottság nevében beszámol a bírálati munka minden egyes mozzanatáról, a követett irányelvekről és mindazon intézkedéseiről, melyeket

a könyvek jósága érdekében foganatosítottak; azután felolvassa a tulajdonképpeni bírálatot, vagy inkább ismertetést, egy beható tanulmányt, melyet a bíráló-bizottság megállapodásai értelmében megírt.

A választmány ezt feszült figyelemmel végig hallgatja és nagy tetszéssel fogadja és miután a felolvasott ismertetés amellelt tanuskodik, hogy az új olvasókönyvek igen jól sikerültek, örömeinek ad kifejezést a felett, hogy az egyesület ezen új vállalatával képes lesz a magyar zsidó tanítóság nagy részének évek óta táplált és mindjobban hangoztatott óhaját teljesíteni és a magyar zsidó iskolának oly taneszközt nyújtani, mely hivatva van tanügyünket úgy felekezeti, mint általában művelődési és a magyar nemzeti kultúra szempontjából a népoktatás sikerét előbbre vinni.

Elnök indítványára a választmány első sorban Mendl Lajosnak, mint a bíráló-bizottság elnökének, szavazza meg a méltán megérdemelt elismerést és köszönetét, azután Csukásinak és Bárdnak a bizottság fáradhatlan munkásait, a kik szakavatottságukkal, nagy tapintattal és körültekintéssel végezték a bírálat nehéz munkáját és különösen Bárdnak a terjedelmes, tartalmas és beható ismertetéseért, melynek az Értesítőben való közzétételét elrendeli, és melyet külön levonatban az új olvasókönyvek mutatványpéldányaival együtt minden magyarországi zsidó felekezeti iskolához küldetni rendel.

Barna maga részéről is megindultsággal mond köszönetet a bíráló-bizottság minden egyes tagjának, különösen kiemelve Mendl tanár nagybecsü utbaigazításait, Csukási jóakaró tanácsait és közreműködését, valamint Bárd szakavatottsággal írt bírálatát.

Vége a választmány elnök indítványára Barna Jónás irányában őszinte elismerését fejezi ki, különösen azért, hogy szorgalmas munkálkodásával lehetővé tette, hogy a könyvek elkészültek.

9. Csukási jelenti, hogy Klingenberg Jakab és Löwy Mór a nekik észrevételtétel végett elküldött új II. oszt. olvasókönyv kefelevonatot nagy gonddal átnézték és véleményüket írásban megtették, mely véleményöket a bíráló-bizottság kellő figyelembe részesítette és részben még fel is használhatta. Örvendetes tudomásul szolgál.

10. Bató I. Lipót indítványára határozatba ment, hogy az egyesület imakönyvéhez olyan tartalomjegyzék készitendő, mely a gyermekek számára az imák rendjét feltünteti és könnyü felkeresését lehetővé teszi, mely tartalomjegyzék összeállításával indítványozó bizatik meg.

Bizottsági jelentés a hittani pályamunka ügyében.

A központi választmány által a „Szegénynek drága kincs a hit“ jeligés munka megbírálása céljából kiküldött bizottság tisztében eljár, a munkálattal behatóan foglalkozott és annak eredményéről a következőkben számol be:

A munka jó magyarsággal van megírva és a hagadicus irodalomban való jártasságról tanuskodik. A Józsefről szóló történetet igen érdekesen tárgyalja. Ezen elismerésre méltó előnyöket azonban ellensúlyozza számos kisebb-nagyobb helytelenség, melyek a munka értékét jóval lejjebb szállítják.

I. Szerző nem tartotta magát a pályázatban részletezett föltételekhez. *Képes* biblia történetet nyújtott be, miről a pályázatban szó sincs. Pedig ez sokkal fontosabb elvi kérdés, semhogy azt csak úgy taláalomra el lehessen dönteni. Másrészt a föltételek közt a bibliai nyelvezet szerepel, miről szerző tudomást nem vett, a mi ugyancsak elvi eltérés.

II. A Tóra I. könyvében előforduló 2 parancsolat, melyek vallásunk legjelentősebb alaptörvényeit képezik, egy árva szóval sincsenek megemlítve. Pedig a **שבת**-ről kell és lehet már itt szólni, **מילה** törvényeit meg jelezhetné volna kellő módon, hogy azt fősztályokban szóvá tegyék.

III. Egyes részek, p. Jákob fogadalma, Abrahám szövetsége elmaradt, míg másokat tulterjengősen tárgyal.

IV. A munka legfontosabb és egyszersmind legkényesebb részénél, a tanulságok levezetésénél is sok a kifogásolható.

A) Bőbeszédűek. Nem egyszer félakkorák, mint maga a történet, melyből meríti.

B) Sokszor a tanuló vagy éppen nem vagy csak nehezen bírja kiérezni a logikai összefüggést, mely a történet és a tanulság közt fennáll. Például Abrahám vendégszereteténél.

C) A nyelvezet nem a II. osztályu tanuló felfogásának felel meg. Ime mutatoul egy példa: A lelkiismeret mint ítélő bíró lépten nyomon figyelmezteti a bűnöst elkövetett tetteire. Így József testvérei is, midőn Egyiptomban bajba kerültek, az öcscsükkal való gonosz bánásmdjuknak tulajdonították a szerencsétlenséget és Istennek büntető kezét látták benne. Soh se feledjük tehát az Irás szavait: Az irigy szem, a gonosz hajlam és az embergyűlölet megrontója az embernek.

Mindezeknél fogva alulirott bizottság a szóban forgó munkát nem tartja absolut becsünek és így annak szerzőjét a Bibliatörténet megírására nem ajánlhatja.

Budapesten, 1900. április 26-án.

Révai Miksa
biz. jegyző.

Az új olvasókönyvek.

Magyar olvasókönyvek a zsidó népiskola II., III. és IV osztálya számára.

Szerkesztette *Barna Jónás*, kiadja az *Orsz. izr. tanítóegyesület*.

— A közp. választmány által kiküldött bíráló-bizottság jelentése. —

I.

Az orsz. izr. tanítóegyesület teljes választmánya a múlt év márczius 29.-én tartott ülésén *Barna Jónást* bizta meg, hogy a zsidó népiskolák számára új 4 kötetes olvasókönyvet szerkesztszen.

Ez új olvasókönyvnek a II., III. és IV. osztály számára írt kötetei elkészültek, sajtó alatt vannak és a legközelebbi napokban rövid egymásutánban meg is fognak jelenni.

A könyvek megbírálására a közp. választmány 3 tagú bíráló-bizottságot küldött ki, mely megbízatásának több heti fáradságos és igen beható munkával megfelelvén, egyhangú véleményét a következő jelentésben foglalta össze, míg eljárásának módozatairól és munkájának részleteiről külön iratban értesítette a közp. választmányt.

Jelentésünk, melyet következőkben van szerencsénk a t. választmány elé terjeszteni, egy rövid ismertetésből és egy bírálatból áll. Ez ismertetés kiterjed a könyvek beosztására, azon anyagkörre, melyet a könyv kötetenkint és fejezetenkint felölel, figyelembe veszi a könyv felekezeti jellegét és tájékoztat nyújt nyelvezetéről és külső formájáról is. Ismertetésünk célja egyrészt a bírálatunkhoz szükséges alapot előrebocsátani, másrészt az új olvasókönyvet tagtársainknak mintegy bemutatni.

Rövidség okáért a II. osztály számára írt kötetet II. résznek, a III. osztályét III. résznek és a IV. osztály számára írt kötetet IV. résznek fogjuk nevezni. Az I. rész, vagyis az első osztály számára írt *abc* olvasókönyv még nem készült el és csak a jövő évben fog megjelenni.

A könyvnek első fejezete mindhárom részben költött epikai olvasmányokat tartalmaz. A II. részben ez a fejezet: „Mesék, regék, mondák és elbeszélések“, a III. részben: „Mesék, regék és elbeszélések“, a IV. részben „Mondák, leírások és elbeszélések“ címet viseli. A II. részben túlnyomólag állatmeséket tartalmaz e fejezet; van aztán még egynéhány népmese, egy virágrege és végül mintegy átmenetül a következő fejezethez egynéhány elbeszélés a gyermekéletből. A fejezet egyharmadrésze azonos tartalom mellett kötött beszéd. A III. részben túlnyomólag népmeséket tartalmaz e fejezet, de egynéhány állatmesét is, egy-két virágregét, végül egy-két történeti anekdota-szerű elbeszélést és vagy 4 elbeszélést a gyermeki életből. A IV. részben a fejezet főleg mondákat tartalmaz helyi és történeti vonatkozással; ezek közé vegyül egy pár költői leírás és egy-két érdekes elbeszélés történeti vonatkozással vagy a gyermeki életből.

A második fejezet mindhárom kötetben a felekezeti szempontból legfontosabb anyagot, a bibliai történetet öleli fel. Szerző azonban nem *rendszeres* bibliai történetet ad, hanem önálló olvasmányokat, mintegy képeket a bibliai anyagból. Ott, ahol alkalmas midrást talált, azt is feldolgozta és a vele rokon bibliatörténeti olvasmány után hozta. A fejezet címe a három könyvben ezért: „Bibliai történetek és mondák“. A II. és III. részben ehhez még az ünnepi hangok járulnak. A II. részben ezek a bibliai olvasmányok a teremtéstől József haláláig terjednek; a III. részben Mózes születésétől haláláig, — a mihez még egy pár midrást tartalmazó olvasmány járul, — a IV. részben a birák korától egészen a második templom lerombolásáig. Az ünnepek közül a II. részben a szombat, a III. részben a három zarándokünnep, a IV. részben pedig a történeti vonatkozású örömnepok vannak feldolgozva, még pedig úgy, hogy szerző a zsidó családi életet egy-egy ünnepnapon ismerteti olvasmányai-ban vonzóan, vagyis inkább a zsidó népéletet akarja bemutatni, minthogy a valóságos mozzanatok a tulajdonképeni hittanítás keretébe valók.

A II. részben ezután áttér már a reáliákra, míg a III. és IV. részben előbb történeti olvasmányokat nyújt. A III. részben a következő fejezet címe: „Mondák és elbeszélések a hazai történetből“ és alkalmas olvasmányokban képeket mutat be főleg a húnok és Árpádok köréből, de egynéhányat Nagy Lajos és a Hunyadiak korából is. Az egészet egy összefoglaló olvasmány fejezi be e címmel: „Nemzetünk múltja.“

A IV. részben három fejezet foglalkozik rokon anyaggal. Az egyik: „Képek hazánk történetéből.“ E fejezetben egyes képekben végigvezeti szerző a gyermekeket az egész magyar történeten; kezdi I. István királlyal, az Árpádokkal egy pár képen végez, és főleg a Hunyadiakat és az újkort mutatja be; zárja e sorozatot két olvasmány Ferencz József ifjúságáról és az ezeréves Magyarországról.

E fejezethez tartozik szorosán a következő kettő: „Alkotmánytani olvasmányok“ és „A magyar zsidók történetéből“ Az előbbiben a felségjogokról, a koronázási jelvényekről és a felelős magyar miniszteriumról szól egy pár olvasmány, míg az utóbbi eddig fel nem használt anyagot tartalmaz és mint olvasmányanyag ujdonságnak nevezhető. E pár olvasmányban t. i. szerző tárgyalja a magyar zsidók állapotát, életmódját és történetét hazánkban a honfoglalástól a jelen korig. Szerző eredetileg az anyagot bővebben és rendszeresen dolgozta fel, de később megelégedett e pár rokонтartalmú képpel, melyeknek hasznavehetőségét azonban idővel csak a gyakorlat fogja igazolni.

A II. rész az első két fejezet után öt fejezetben réalismereteket nyújt. E fejezetek a következők: 3. fejezet: „A természet köréből“, a melyben az év- és napszakokról szóló olvasmányok vannak és egy pár természettani olvasmány, a szél-, levegő-, víz-, felhő- és esőről.

A következő 4. fejezet: „a háziállatokról“, az 5. fejezet a növényekről és ásványokról a ház körül szól, míg a 6. fejezet: „a szülőföld és környéke“ címmel egy pár rövid olvasmányban az első földrajzi fogalmakat tárgyalja. A 7. fejezet, melynek címe: „az emberek életéből“ a család, a tisztaság és a táplálékról hoz egy pár olvasmányt.

A 8. és utolsó fejezet költeményeket és imádságokat tartalmaz, melyek jól vannak megválogatva.

De a többi fejezetekben is — és ezt a másik két kötet is követi, — a hol a rokon tartalom megengedi, a legtöbb prózai olvasmányt egy-egy költemény követi, úgy hogy a II. rész 100-nál valamivel több olvasmánya között negyvenhárom költemény van.

A III. részben a már ismertetett három első fejezet után négy fejezet foglalkozik a reáliákkal.

A 4. fejezet: „Hely- és földrajzi olvasmányok“ címmel földrajzi alapfogalmakat nyújt és egy-pár szép olvasmányban hazánk fővárosát ismerteti.

Az 5. fejezet természetrajzi olvasmányokat tartalmaz, állat-, növény- és ásványtanit vegyest. De míg a II. részben a házi emlősök vannak bemutatva, itt az olvasmányok az állatországoknak többi, de hazánkban található fajaira terjeszkednek ki.

A 6. fejezet: „Képek a természet világából“ címmel inkább természet-tani fogalmakkal foglalkozik, míg a 7. fejezet az élet- és egészségről ad egy pár olvasmányt.

A 8. és utolsó fejezet itt is jól megválogatott költeményeket hoz. Természetesen a többi fejezetekben is van egy pár költemény. E kötet körülbelül 140 olvasmányt tartalmaz.

A IV. rész első öt fejezetét már ismertettük, van még 5 fejezet benne.

A 6. fejezet földrajzi képeket hoz főleg hazánk vidékéről, de az egyik olvasmány Jeruzsálemről szól.

A 7. fejezet ezen címmel: „Képek a természetből“ természetrajzi- és természettani olvasmányokat nyújt.

Jól sikerültek a 8. és 9. fejezetek, az előbbi a népeletből, az utóbbi az emberek életéből ad egy pár érdekes és tanulságos olvasmányt. A 10. fejezet megint költeményekből áll, melyek e részben is jól lettek összeválogatva.

A könyv nyelvezete egyszerű, világos és irodalmi magyarság, mely meg lehetőséget nyújt és a gyermekek értelmi fokához simúl. Kerüli a cikornyosságokat, a gyermekek értelméhez szól, de ott, hol az anyag megkívánja, nem nélkülözi a lendületet sem, anélkül azonban, hogy bárhol is túl magas volna. A három kötetben a nyelvi fokozatosság is jól sikerült.

Az olvasmányok túlnyomólag meglehetősen rövidek, különösen a II. részben és fokozatosan hosszabb és hosszabb olvasmányokkal váltakoznak.

A II. rész szövegében levő hosszabb versek tárgyalásra igen alkalmasak, de betanultatásuk kerülendő. A könyv nélkül való tanulásra van e kötetben elég sok rövid költemény.

A kötetek terjedelme majdnem ugyanaz, mint régibb olvasókönyveinké, áruk is ugyanaz lesz tehát. Külsőleg is tetszetősek lesznek, mert a szedés nagyon szép, elég nagy és tiszta, a kötés pedig jó és tartós.

A könyveknek nagy előnyükre vált volna, ha különösen a réalismereteket tárgyaló fejezetekben művészi illusztrációkkal lett volna bőségesen ellátva. De arról technikai és pénzügyi okokból az első kiadásnál sajnálatunkra le kellett mondanunk. Kívánatos volna azonban, hogy az egyik legközelebbi kiadás alkalmával ezen is segíteni lehetne

II.

Az olvasókönyv a népiskola legszükségesebb és egyedül nélkülözhetlen tankönyve. Egyik fontos eszköze a nevelésnek azon célok elérésében, melyeket a népiskola maga elé tűzött. E célok szabják meg tehát azon paedagogiai követelményeket, melyek az olvasókönyvek megítélésében mérvadók.

Az olvasókönyv első sorban segédeszköze legyen a kedélyképzésnek és a gyermek érzelmi világának helyes fejlődését segítse elő. Olyan eszméket mutasson be, olyan érzelmeket szemléltessen, oly példákkal hasson, melyek alkalmasak arra, hogy a gyermekek belvilágának összességére, tehát érzelmre, értelemre és akaratra hassanak, hogy karöltve más eszközökkel és tényezőkkel egy erkölcsös jellem képzéséhez az alapot lerakják. Mindezt azonban legkevésbé sem unalmas prédikálással, sentenciák nyaggatásával kísérelje meg, hanem örökbecsű anyagot vigyen be a népiskolába. A biblia, a történet, a népköltés és a nemzeti irodalom azon kimerithetetlen kincsesbányák, melyekben a jó olvasókönyv a maga céljaira szükséges anyagot majdnem készen találja. De válogassa meg az anyagot úgy, hogy a gyermek az örök emberit lássa minden viszonyában a nyüzsgő élet közepette. Fokozatosan haladva tüntesse fel az emberek legelemibb, de szövevényesebb viszonyait is, szemléltesse gondolkodásmódjukat, érzelmvilágukat mint minden cselekvésnek rugóját mutassa be, hogy a gyermek ez úton sajátítsa el a jó és rossz fogalmát, hogy az élet és az események maguk mutassák be az emberi lét eszmei tartalmát és az emberi erkölcs hármasság elemeit: az igazat, jót és szépet.

Az ideális olvasókönyvnek tehát egy e célok szem előtt tartásával összeválogatott anthológiának kellene lennie. De mindenesetre mellőzhetetlen kelléke a jó olvasókönyvnek, hogy a mennyire lehet a nemzeti irodalom legjobb munkáiból merítsen.

Zsidó népiskolák számára készült felekezeti jellegű olvasókönyvnek még e specziális cél szolgálatában külön feladatok megvalósítására is kell törekednie. A gyermekek értelmi fokát szem előtt tartva, be kell vinnie a zsidó népiskolába hitünk eszmei tartalmát a zsidó irodalomból merítve és a zsidónép történetét felölelve.

E magas követelmények mellett az előttünk fekvő könyvnek némely specziális gyakorlati követelményt is ki kellett elégítenie, melyek egyrészt magától értetődők voltak, másrészt a könyv keletkezésének historikumából eredtek. Az első az új népiskolai tantervtervezetnek az olvasókönyv szerkesztésére és tartalmára vonatkozó rendelkezései, a második egyesületünk tagjainak, a magyar zsidótanítószázadoszámának azon követelményei, melyeket azok ama teljes választmány elé terjesztettek, mely a megbízást az új olvasókönyvek megírására adta.

A *Barna Jónás* szerkesztette olvasókönyvek mindenekelőtt e most felsorolt gyakorlati követelményeknek törekedtek megfelelni, a mi mindenesetre egyrészt a könyveknek is előnyükre vált, másrészt az íróknak is érdemű tudandó be.

A könyv az új népiskolai tantervtervezet lényeges követelményeinek majdnem teljesen megfelel, de figyelembe vette a zsidó tanítószázadoszámának a fent említett alkalmankor hangoztatott majdnem valamennyi egybehangzó követelményét.

A zsidó tanítók akkor főleg három követelményben egyeztek meg. A rendszeres bibliai történet mellőzését, a realitások bőséges felkarolását és a nyelvezet könnyed egyszerűségét követelték főleg. Utalunk ismertetésünkre, melyből eléggé kitűnik már, hogy szerző e követelményeknek teljesen megfelelt. Bátran mondhatjuk, hogy az új olvasókönyv főjellege az, hogy a zsidó tanítószázadoszám kinyilvánított gyakorlati tapasztalatait értékesítette; ez új olvasókönyv az a könyv, melyet magának a zsidó tanítószázadoszám kívánt.

De ismertetésünkben az is kitűnik eléggé, hogy szerző az anyag megválasztásában a legmagasabb követelményeknek is törekedett megfelelni. Az anyag az eszmei cél tekintetéből jól van megválogatva és kötetek szerint egy-egy góczpont körül csoportosul. A II. részben a család, a III. részben a szülőföld, a IV. részben a haza forgalma az, mely a felölelt anyag középpontja és melynek körében mozog. A könyvben a fokozatosság elvének keresztűlvitele sikerült legjobban, úgy tehát az anyagnak osztályonként való csoportosításánál is.

Szerző olvasmányainak legnagyobb részét írónk java munkáiból merítette. És e pontnál figyelemre méltó, hogy úgy az újabb irodalomból, különösen az ifjúsági irodalomból, de a lassan fejlődő és még elég szegény zsidó-magyar irodalomból is szerencsés kézzel válogatott.

De ott hol az anyagot készen nem találta szerző, maga írta meg olvasmányait és a gyakorlati tanító tapasztalatától vezetve, ki jól tud a gyermek nyelvén beszélni, írói képességénél fogva szerencsésen oldotta meg e legnehezebb feladatot is úgy, hogy a maga írta olvasmányok sokszor nem állnak mögötte a többieknek.

Megjegyzésre méltónak tartjuk itt azt is, hogy szerző kellő figyelemmel volt az anyag megválasztásánál a leányiskolákra is, a mennyire az egy oly olvasókönyvnél csak lehetséges volt, mely mindenfajta népiskola számára készült.

Az anyag fejezetekre való beosztása is sikerültnek mondható; az olvasmányok a rokонтartalom szerint vannak csoportosítva. Az iskolában való tárgyalás egymásutánja természetesen az ügyes tanító feladata lesz.

A bőségesen felvett reáolvasmányok tárgyalásánál nem eléggé figyelmeztethetjük kartársainkat, hogy azok csak *olvasmányok* akarnak lenni, melyek arra szolgálnak, hogy ha a tanulók némely fogalmakat közvetlen tanítás útján már elsajátították, úgy ugyanazt az anyagot szép formába öntve, olvasókönyvünkben elolvashatják és így a tanítást rekapitulálják. De hiszen a bibliai olvasmányokra is akkor kerüljön mindig a sor, valahányszor ugyanazt az anyagot a tanító vagy a szent könyv eredeti szövegének fordításával vagy a rendszeres bibliai történet révén már a gyermekekkel átvette.

A könyvek felekezeti jellegének súlypontja természetesen a bibliai és zsidó történeti olvasmányokban nyugszik. Nagyon szépen egészítik ki ezeket a zsidó életet tárgyaló, a zsidó ünnepekhez kapcsolt olvasmányok. De szerző számos más alkalmat is megragadott mindhárom kötet többi olvasmányainál, hogy a felekezeti jelleget szolgálhassa. A felekezeti jelleg azon részének szempontjából pedig, mely némely dolgok elmaradására fektet súlyt, a könyvek kifogástalanok.

A könyv nyelvezetéről már ismertetésünkben emlékeztünk meg dicsérettel. Érdeme a könyvnek e szempontból, hogy a könnyed egyszerűség mellett, melylyel mindenhol a gyermekek értelmi fokához símúl, magyarsága zamatos és keresetlen, írálya pedig lehetőleg egyöntetű, lendületes és hatásos.

Nem zárkozhatunk el azon természetes dolognak kijelentése elől sem, hogy a könyvben hibák is lehetnek. Ezek kijavítása és a használat alatt felmerülendő esetleges hiányok kipótolása a következő kiadások alkalmával már könnyű munka lesz.

Mindezek folytán örömmel üdvözöljük az új olvasókönyveket. Nem járnak új ösvényeken, de az eddig bevált és jónak bizonyult úton haladást tüntetnek fel. Meggyőződésünk, hogy a zsidó tanítótság sikerrel és mihamarább szeretettel fogja őket használni.

Isten áldása legyen az új munkán, hogy világosságot és szeretetet segítsen terjeszteni Izraelben, hogy gyarapítsa azon eszközöket, melyeknek segítségével a jövő nemzedéket derék emberekké, jó zsidókká és hazájukat szerető, munkás honpolgárokká nevelhessük. — Budapest, 1900. május 31.-én.

Mendl Lajos,
a bizottság elnöke.

Csukási Fülöp,
a bizottság tagja.

Bárd Rezső,
a bizottság előadója.

KIMUTATÁS.

Folyó évi május hóban tagsági díjat fizettek:

a) Pártoló tagok:

Adler Gyula, Budapest	10 kor.	Riesz testvérek, Budapest	20 kor.
Bloch Mór utóda, Budapest	10	Schmiedl Albert, Budapest	10
Heller G. és társa, Budapest	20	Schweiger Márton, Budapest	20
Izr. nőegylet, Szepesváralja	10	Dr. Simonyi József, Budapest	20
Kornfeld Zsigmond, Budapest	12	Singer és Wolfner, Budapest	10
Lederer Adolf, Budapest	10	Sternthál Adolf, Budapest	10
Maerle Emma, Budapest	10	Trebits Ignác, Budapest	10
Modern és Breitner, Budapest	20		

b) Rendes tagok:

	Hátralék F. é. Kor. Kor.		Hátralék F. é. Kor. Kor.
Altmann József, Gyulafehérvár	8 —	Kolozsvári Izsó, Somorján	— 2
Balla Bernát, Budapest	8 —	Krausz Vilmos, Galántha	6 —
Bánóczi Henrik, Temesvár	— 2	Pintér Zsigmond, Budapest	8 —
Bródy Béla, Nagy-Megyer	4 —	Reich Lipót, Budapest	8 —
Darvas Salamon, Ó-Becse	— 4	Soltész Adolf, Szentés	6 —
Ehrentál Mór, Pozsony	7 —	Schwarcz Károly, Barcs	4 —
Fehér Sándor, Laczháza	4 —	Szabó Adolf, Jászberény	— 2
Kleinwald Lipót, Ó-Becse	— 4		

Bárcza-gyűjtés.

Schönfeld Márk, Kapuvár	3 korona 10 fillér.
Kolozsvári Izsó, Somorja	7 „
Gömöri Ármin, Kaposvár	6 „

Budapest, 1900. május hó 25-én.

Györi Adolf,
pénztáros.

Tagok pótkimutatása.

Kovács Ármin Závoda, Hochenberg Vilmos, Budapest.

Elnöki posta.

Többeknek. A bárcza-gyűjtés céljára kért történelmi arcképeket már szétküldtük. A tavalyi küldeményből még el nem számoltak értékét mielőbb kérjük.

Kartársaink szives tudomására hozzuk, hogy az új magyar olvasókönyvekből, melyek június hó folyamán teljesen készen kikerülnek a sajtó alól, Singer és Wolfner könyvkereskedői cég részéről egy-egy mutatópéldány lesz valamennyi zsidó iskolának bérmentesen szétküldve. E mutatópéldányokhoz a bíráló-bizottság bírálata — mely é számban megjelent — mellékelve lesz. A mely iskolába június 20-ig ilyen mutatópéldányok nem érkeztek, reklamálhatja egyesületünk elnökségénél.

LEVELEZÉS.

Igen tisztelt Szerkesztő Ur!

Az „Izr. Tanügyi Értesítő“ legutóbbi számában a „Szerkesztői üzenet“-ben az egri zsidó tanítókról az van mondva, hogy azok *nem derék emberek*. Tudjuk, hogy szerkesztő úr nem jellemünkben akart megbántani, midőn ezt a kifejezést ránk vonatkoztatva használta; mert hiszen akkor másképen beszélünk volna már. De olyan értelemben is mint az ott fel van tüntetve, tiltakoz-

nunk kell az ellen. Szerkesztő úr, ilyen megjegyzést ország-világ elé dobni csak akkor szabad, ha arra okot adnak — de alaptalanul meghurczolni senkit sem illik . . . Ez a szerkesztői üzenet, hogy enyhén fejezzük ki magunkat, mélyen bánt, sért és fáj nekünk. De hogy is ne?! Miért mondja a szerkesztő úr, hogy az egri zsidó tanítók nem derék emberek? Tisztázzuk az eszméket. Mi rendeztünk egy gyermek szini-előadást. A jövedelem egy részét a „Tanítók Háza javára küldtük. A zsidó tanítók árva-alapjára pedig nem juttattunk semmit. Hát ez hiba, nagy hiba — bűn. Higyje el szerkesztő úr, fáj, nagyon fáj ez nekünk, — annál is inkább, mert kezdetben úgy határoztuk, hogy a jövedelem egy része a „Tanítók Háza“-é lesz, a másik része a zsidó tanítók árva-alapjáé. De higgye el, szerkesztő úr, azt is, hogy azután úgy alakultak a viszonyok, hogy az árva-alapra nem adhattunk semmit. Ezt a távolból megérteni ugyan bajos, de nem írhatjuk le a dolgot részletesen. Szolgáljon azonban mentségünkre az, hogy akkor nyomban elhatároztuk, miként a szünetidőben kizárólag az árva-alap javára megismételjük a szini-előadást. Ezt bebizonyíthatjuk, ha tetszik, jegyzőkönyveinkkel is. De tegyük fel, hogy a tanítótestület nem szándékozott volna küldeni az árva-alapra már eleve semmit és nem akarta volna megismételni e célra a szindarabot: még akkor sem érdemelné a tanítótestület azt a megtámadást, melyben t. szerkesztő úrtól részesült. Vajha minden zsidó tanító annyit tenne egyesületünk érdekében, mint — szerénytelenség nélkül legyen mondva — mi teszünk. Az egyesületnek mindegyikünk tagja, az egyesület kiadványait iskolánkba bevezettük, az árva-alapra a helyi viszonyokhoz képest gyűjtöttünk. Nem akarunk senkit sérteni, de kijelentjük, hogy viseljük úgy szívünkön az egyesület ügyét, mint annak bármelyik tagja. De hát ez nem is érdem. Hiszen ki az egyesület, nem mi? Kinek teszünk szolgálatot, ha előmozdítjuk az egyesület érdekét — csak önönmagunknak.

És ezzel végeztünk is, csak még azt akarjuk megjegyezni, hogy az ilyen szerkesztői üzenetek nem nagyon serkenthetik a tagokat tevékenységre — sőt a leglelkesebb tagra is deprimálólag hatnak.

Ezek után pedig elvárjuk, hogy a szerkesztő úr elégtételt fog nekünk adni. Mi módon? Elég „derék“ ember a szerkesztő úr, hogy ennek módját ejtse. És hogy ezen levelünknek a „Izr. Tanügyi Értesítő“-ben helyet szorít, azt ismert loyaltásától szintén elvárjuk.

A szerkesztő úrnak kiváló tisztelettel

Egerben, 1900. május 10-én

a tanító-testület nevében:

Biedermann Adolf,

testületi jegyző.

Lakner Mór,

igazgató tanító.

Szerkesztői megjegyzés. Nem lettünk volna kénytelenek közrejárulni, hogy így nyilvánosan megleczkéztessük becses személyünket, mert ime, a nyilvánosság számára írt levélhez, melyet a nagyon tisztelt tanító-testület aláírt, még egy másik levél is van csatolva, mely csak nekünk szól és melyben aláhúzva a következő sorok vannak: *Nem tartom szükségesnek, hogy levelemet is kinyomassad, de találj módot, hogy a nagyközönség, a tagok előtt rehabilitálj. Rád bízom*“. Hát t. Uraim, mindenekelőtt vegyék tudomásul, hogy Önöknek semmiféle rehabilitációra szükségök nincsen, mert Önöket senki nem támadta. Igaz ugyan, hogy szerkesztői üzeneteink utolsó számában a következő mondat fordult elő: „Ezer szerencse még, hogy utóbbi időben több érdemes kartársunk, — de **ez alkalommal** a „derék“ nevet nem az „egri“-ekre alkalmazzuk, — jótékony előadások tiszta jövedelmét nagyobb mértékben

juttatták árva-alapunknak stb., de minden az irodalomban csak némileg járatos ember tudja, hogy a zárójelben idézett „derék“ és „egri“ szavakkal, nem azt mondtuk, hogy *az egri tanítók nem derék emberek*, a mint Önök azt nekünk ludas voltuk tudatában imputálni akarják, hanem arra czéloztuk, hogy ha a közmondás a derék emberről azt mondja: „Megérdemli az egri nevet“ úgy „*ez alkalommal*“ nem az „egriek“ azok, kik erre a névre rászolgálnak. Ezt és csupán ezt az inkább tréfás és épen nem sértő megjegyzést olvashatta ki minden tárgyilagos olvasója lapunknak a fenti sorokból. Hogy aztán önöknek ez ártatlan megjegyzés eleven lelkiismeretére tapintott, az már nem a mi hibánk és csak beigazolást nyer előttünk a közmondás, hogy: „Akasztott ember házában nem jó a kötelet említeni.“ Igen, kijelentjük, hogy Önöket egyenként és egyetemben kedves derék embereknek, mi több: egyiket is, másikat is, mint régi jó barátot szeretjük és tiszteljük, kijelentjük, hogy Önöket „meghurczolni“ távolról sem volt szándékunk, de kijelentjük, *hogy az önök eljárása kritikán aluli*. Az orsz. izr. tanító-egyesület annyi zsidó tanítócsalád nyomorát enyhíti, ott hol tulajdonképeni jogalap a támogatásra nincs „rendkívüli segélyek“ czimén oly nagylelkű bőkezűséggel siet a bajba került kollegák testvéries segítségére, *hogy mi csömört és undort érziünk, midőn parasztfurfanghoz hasonló házi politika machinációinak jövünk nyomára*, még oly előkelő testületben is, mint az egri zsidó tanítók testülete. Tessék adni Tanítók árvaházának, **hogy oda behozhassák fiaikat** — a mi azonban ritkán sikerül, — de adjanak első sorban *a maguk zsebéből*, a mi pedig a közé, osszák meg igazságosan, mert „Im én áni li, mi li?!“ Azt, hogy nem írják meg nekünk részletesen, hogy miért nem juttattak árva-alapunknak egy fillért sem, arra nem vagyunk a fentiek után kíváncsiak, miután mi sem estünk a fejünk légyékára, a jegyzőkönyvüket pedig csak tessék beszózni. Az sem mentés, hogy mit tettek Önök már az egyesületért, mert ha mi nem adtunk volna ezért cserébe semmit — a mi azonban épen nem áll — ha nem is volna jussuk beteg-, özvegy- és árvasegélyre, miből minden tanító családot Isten óvjon, már akkor is kötelességünk és pedig az epiteton ornamit képzeljék hozzá, hogy milyen kötelességük egyesületünket minden módon és minden kitelhető eszközzel **első sorban** segíteni, mert ha baj van, önök is mihozzánk jönnek — és pedig joggal — először. Mi nem törődünk azzal, hogy e kemény, de igaz szavakért hogyan törik be fejünket, de mi azért állunk e lapok élén, hogy az ilyen ferdeségek felburjánzását meggátoljuk. És résen leszünk és meg is fogjuk gátolni a *közérdek* nevében. Appellálunk tanítótársaink közvéleményére, kinek van igaza: az ez alkalommal nem „derék egriek“-nek, vagy pedig a szerkesztőnek.

B. J.

LAPSZEMLE.

— Tanügyi mozgalmak. —

Pedagógiai mozgalmak Németországban. A művelt külföldi államok, különösen Amerika, Anglia, Franciaország és Németország pedagógusai belátták azt, hogy a mai, u. n. általános lélektan nem nyújt biztos alapot a pedagógiai eljárások megállapítására és keresztülvitelére. Azért a pedagógiai czélokat tekintve a lélektani vizsgálódásokat két irányban terjesztették ki. Az egyik irány, a melynek eredete Amerikában van, a gyermeki lélek fejlődési törvényeinek kikutatására törekszik; ezen vizsgálódások eredménye a genetikai lélektan (gyermekrajz, paidologia) lett. A másik irány a gyermeki lélek abnormitásait tette vizsgálata tárgyává; ebből fejlődöt ki a pathologiai pedagógia. Ennek

a tudományágnak eredeti hazája Németország, megalapítója Strümpell, a nemrég elhunyt pedagógus volt. Mindakét tudományág szoros viszonyban van egymással; mert mindakettő a maga vizsgálataival a pedagógiát támogatja; továbbá a gyermek rendellenes lelki állapotai csak a rendes lelki funkciók felderítése által válnak megállapíthatókká; viszont a rendes lelki működések nyomában ott járnak az abnormitások is. A gyermeki lélek rendes működésének tüneteit, az abnormitásokba való áthidalásokat s a rendellenességek gyorsabb vagy lassú megrögzítéseit ismerni mind az elméleti, mind a gyakorlati pedagógia szempontjából fontos. Exact pedagógiai tudomány ezek nélkül nem fejlődhetik s a gyakorlati nevelői eljárások súlyos tévedésektől mentesek nem lehetnek. A pszichológia ezen két ágának rendszeres művelésére Németországban egyesületet alakítottak, a melynek neve „A gyermek természetét kutató általános egyesület“ (Allg. Verein zur Erforschung der Eigenart unserer Kinder.) A mozgalom a jenai pedagógiai tanfolyamok hallgatói és doczensei köréből indult ki; a székhelye is Jena. Az egyesület minden esztendőben egy gyűlést tart Jenában a tanítói tanfolyam végén, illetőleg az orvosi tanfolyam kezdetén. Az egyesület nemzetközi természetű s közvetlen gyakorlati célja a jenai tanfolyamoknak a jelzett irányban való kibővítése s a közgyűlésen értekezések tartása. Az egyesület elnöke Trüper J., a Jena melletti sophienhöhei nevelőintézet (az abnormis gyermekek számára) igazgatója. Az egyesület közlönye a „Kinderfehler“ című folyóirat; mert főleg ezen közlönynek lehet köszönni az ügyek eddig való fejlődését. A Kinderfehlert szerkesztik Trüper, Ufer, Zimmer, Köch; megjelenik Langensalzában (Beyer et Söhne) évenként 6 füzetben. Ára 4 márka. Az egyesület tagjai tanítók és orvosok.

Azok a milliók! A Tanítók Lapja ily című közleményében a megélemedett kartársak érdekében szólal fel s a 25 év mulasztásának helyrehozását sürgeti. Mozduljon meg a hazai tanítóság, mint egy ember emelje fel szavát azon szerencsétlen kartársai érdekében, kiket születésük juttatott a koldusbotra, mert elég szerencsétlenek voltak előbb születni, mint a tanítóság jövőjéről gondoskodó nyugdíjtörvényt megalkották, s most hosszú, hűséges szolgálatuk jutalmául valamelyik alispáni hivataltól koldulási engedélyt nyernek! Mily keserves paródiája ez azoknak a hangzatos szavaknak, mikkel munkája közben lépten-nyomon találkozik a tanító s miket a nagyok, a hatalmasok kedvtelve osztogatnak, mert pénzbe nem kerül. S mily lealacsonyítása ez a tanító közhasznú munkájának!! Juttassunk hát azokból a milliókból azoknak is, kik a férfi korban épen úgy hevültek, lelkesedtek oktatásügyünkért, mint mi s akik oktatásügyünk alapvető munkájában ugyancsak derekasan kivették a maguk részét, de a szűkkeblű törvény sem biztosít számukra oly nyugdíjat, hogy koldulás nélkül megélhessenek. A nyugdíj törvény revizója alkalmára a következőkre hívja fel figyelmüket: A nyugdíjintézet tiszta jövedelméből 2% ne tőkésíttessék, hanem azon tanítók nyugdíjának kiegészítésére fordítandó, kik a nyugdíjtörvény megalkotása előtt lettek tanítókká s a kiknek 1870-től számítják szolgálati éveiket s a nyugdíjazásnál 100—200 frtból kénytelenek tengetni életüket. A kiegészítés 400 frtig terjedjen. E csekély különbözetet a nyugdíjalap meg sem érzi, a nyújtott segítség pedig sok keserű könnyet fog letörölni s a tanítóságot egy szégyenfolttól szabadítja meg.

A tanítóegyesületek munkája. Van az országban mintegy száz tanítóegyesület. Senkisem tagadhatja, hogy a *közös érdekek szolgálatában* végzett egyesületi munka nem járt volna szép eredménnyel. Azonban a *továbbképzés körül* mostani munkarendjük mellett sem tehetnek annyit, mint amennyit várhatnánk tőlük. Nem tehetnek pedig eleget azért, mert épen az egyesülés eszméjét nem valósítják meg teljesen. Egyesületi gyűléseink nem egyesült szellemeknek célra irányzott, egyesült munkáját, hanem csak egyes tagok fáradozásának eredményét mutatják fel. A *tagok* szellemi munkája nem

juthat az *egyesület* rostájába, mert gyűléseinket többnyire akként rendezzük be, hogy a jelenlevők legnagyobb része a hallgatás szerepével kénytelen beérni, annak ellenére, hogy szellemök színvonalánál fogva igen szép részt vehetnének a munkából. Szóval a tanítók gyűlése nem olyan min más szakemberek gyűlése, ahol *kevés a tárgy*, sok a *vitatkozás*. Ujításra van tehát szükség, hogy 1. ne halmozzuk össze a gyűlés tárgyainak sokaságát, 2. ebből kifolyólag hagyjunk fel mihamarabb az előadói rendszerrel és hassunk oda, hogy ne csak az előadók gyűlésezzenek, hanem minden egyesületi tag. Ne halmozzuk hát össze a tárgyakat, mert akkor ezek uralkodnak a gyűlés tagjain, és nem a tagok a tárgyakon. A terjedelmes tárgysorozat lehetlenné teszi az alapos készületet, megőjtja az érdeklődést unalmat szűl és egyoldalú határozatokra vezet. Azért legyen a program csak egy *tárgy*, de amelyre készülni kell. Ezt mindenki megteheti, akinek erre csak némi módot is adnak. Ha pedig készülettel jönnek a kartársak gyűlésekre, akkor bizonyos, hogy ezek egy csapásra érdekesebb és tanulságosabb képet fognak ölteni. Ez a helyzet azután oda fog vezetni, ahova minden gondolkozó legszivesebben terelné gyűléseinek folyamatát: *a vitatkozáshoz*. Akár maga a tag választja tételét, akár a gyűlés jelöli ki, hassunk oda, hogy az arról szerkesztett dolgozatot a gyűlést jóval megelőzőleg minden tag áttanulmányozhassa s azon gondolkozhassék. Egybevetve azt saját tapasztalataival s tanulmányozásaival, önálló véleményt fog magának a dolgról alkotni, melynek segítségével a gyűlésben cselekvőleg vehet részt és nem lesz pusztán hallgatásra kárhozható. Egy ekképen támadó vitatkozás azután olyan eredményre fog vezetni, a melyet joggal a *gyűlés* határozatának lehet majd nevezni és nem az *előadóénak*.

(*Hevesmegyei Tanügy 5. szám.*)

KÖNYVISMERTETÉS.

Felhívás megrendelésre. Midőn felhívásunkkal a hazai művelt nagyközönséghez, de kiválólá a népoktatási tanintézetek tanítóihoz fordulunk, elég volna azt jeleznünk, miszerint *Diesterweg Adolfnak*, a nagy paedagógusnak válogatott műveit fordítottuk le hazánk nyelvére és láttuk el magyarázó jegyzetekkel. Diesterweg német író volt ugyan és műveit német hazájának lángoló szeretete lengi át, de műveinek tartalma oly általános, maradandó becsű és minden nemzetet egyformán érdeklő paedagógiai igazságokat és alapelveket foglal magában, hogy a magyar tudományos tanügyi irodalomnak vélünk számbavehető szolgálatot tenni, midőn fáradságot nem kimélve, a német tanügyi irodalom ezen legjelesebb termékének első kötetét átültettük hazai nyelvünkre. Nagy veszteség a tanítóra, ha Diesterweg műveit nem ismeri, mert nincs hasonló mű, melyből a tanító nehéz hivatása közben annyi lelkesülést, vigasztalást meríthetne, mely annyira fölébresztené és nevelné a tanítói önértetet és az iskolára vonatkozólag, minden irányban, oly mélyreható tájékozást nyujtana, mint ezt Diesterweg művei teszik. Azért kartársainknak és az oktatás iránt érdeklődőknek alkalmat nyujtunk e remekműnek magyar nyelven való olvasására. Absolut nagy becsüknél fogva szándékunk Diesterwegnek összes műveit hazánk nyelvére átültetni, de mivel minden kötet magában önálló, teljesen befejezett egésznek képez, egyelőre „*Diesterweg válogatott művei*“-nek első kötetét fordítottuk le és adtuk ki. A kötet terjedelme 21 iv. Ára 5 korona. Fárasztó szellemi munkát végeztünk és a kiadással járó *nagy anyagi áldozatok súlyának terhét vállaltuk magunkra*, hogy oly művet nyujthassunk, melynek egyetlen iskolai és tanítói könyvtárból sem szabadna hiányzania, tehát bizunk a magyar nép-

nevelők úgyszeretében és kartársi érzületében, hogy tömeges megrendeléseik által lehetővé teszik, hogy a kiadás költségeit fedezhessük. A kik egyszerre 10 példányt rendelnek meg, azoknak tiszteletpéldánnyal szolgálunk. Megrendelések Bányai Jakab, a „Diesterweg“ kiadója, czimen küldendők. A pénz előleges beküldése után *a könyvet azonnal bérmentve küldjük meg.* Megrendelőknék, kik a vételért előre be nem küldik, postai utánvétellel fogjuk a művet megküldeni. Nagybecskerek, 1900. évi május hóban. Hazafiui üdvözlettel

Bányai Jakab és Rédl Ferencz,

Diesterweg válogatott műveinek fordítói és kiadói.

Héber Olvasókönyv (Chinuch Mikrah), genetikai tanmód szerint, népiskolák első osztálya számára. Írta: *Bató J. Lipót*, ó-budai hitoktató. Ára 32 fillér. Harmadik javított kiadás. Megrendelhető *Schwarz Ignác*nál, Budapesten (Király-utca 3.).

Ezen olvasókönyv előnyei a következők:

1. Szerző nem követi azon helytelen módszert, a mely szerint egyszerre a magánhangzók és azután a mássalhangzók taníttatnak, hanem követve az előnyelvek olvasásának helyes tanítási módszerét: a magánhangzókat nem közvetlenül egymásután, hanem mássalhangzókkal vegyest tanítja, úgy, hogy a magánhangzó a mássalhangzóval szótagot alkosson; mely egyuttal értelemmel is birjon.

2. Kezdi a magánhangzókon, az egyszerű ponton a miként ennek különböző elhelyezése különféle hangnak a kifejezését adja; a mássalhangzók szintén félreismerhetetlenül mutatják, miként fejlődnek a különböző jelek és betűk egymásból.

3. A hangzók kiejtését a tanítóra bizza, ejtesse ki úgy, a hogy abban a községben, melyben működik, kiejteni szokták.

4. A szavak csoportosításánál a rokonhangzású, de más jelentésű kifejezésekre nagy gondot fordít.

5. A gyakorlatok mondatai egytől-egyig a szidur vagy biblia idézetei.

6. Az olvasmányul felvett anyag tetemesen gyarapodott, úgy hogy az imakönyv az I. osztályban mellőzhető és hittani anyagul is szolgálhat.

Mindezen előnyöknél fogva Bató Héber Olvasókönyvét melegen ajánljuk.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Templomi adakozás. A dohány-utczai izr. templomban figyelemre méltó célra adakozott ezer koronát *Feivel* Lipót, vasbutorgyáros. Ezen figyelemre méltó cél a felállítandó izr. tanítónőképezde. Egyelőre csak a felállítás helye és ideje ismeretlen. „De jönni fog .“

Nemeslelkü hitközségi intézkedés. Fleischner Lipót, beszterczebányai igazgató tanító, nagyválasztmányunk érd. tagja egészségének helyreállítása végett kénytelen volt huzamosabb időre Abbázia klimatikus gyógyhelyeit felkeresni. Az érd. hitközségi előljáróság tőle telhetőleg mindent elkövetett, hogy közszeretben álló tanítója egészségét ismét visszanyerje és e végből ismételten tetemes anyagi támogatásban részesítette. Ily nemes eljárás nem szorul dicséretre, de az ily községeken Isten áldása nyugszik. Mint örömmel értesülünk Fleischner kolléga egészségét teljesen visszanyerte, úgy hogy az iskolában áldásos működését újra megkezdhette.

Kertész-féle nevelési internátus. A nevelési internátus célja, hogy azoknak a művelt családoknak fiait, kik gyermekeiket a fő- és székvárosban,

real, gymnasium, polgári vagy kereskedelmi iskolákban kénytelenek taníttatni és neveltetni, kötelékébe fogadja, testi, szellemi és erkölcsi jólétükről gondoskodják. A nevelési internátus főnöke kizárólag a reá bizott növendékek (maximum 12-öt fogad el) ellátásával és felügyeletével foglalkozik; megóvja a tanuló ifjúságot azoktól a káros befolyásoktól, melyeknek az ifjak, a magukat oly annyira kínáló fővárosi magánházakban azért vannak kitéve, mivel ott az idegen gyermekek ellenőrzését és felügyeletét kellő idő és értelem, továbbá megfelelő eszközök hiányában rendszerint elhanyagolják. Ez az intézet a szülői házat pótolja, kizárólag ama nevelői szent kötelességeknek él. Az intézet főnöke felügyel a tanulókra, leczkéiket kihallgatja — és ha szükséges újra magyarázza — az iskoláját rendszeren havonként meglátogatja és az illető osztályfőnöktől megtudakolja a tanuló ifjúnak szorgalmát és magaviseletét, ezt a szülőkkel lelkiismeretesen havonként közli. A nevelési internátusba csakis testileg és szellemileg ép 10—16 éves ifjak vehetők fel korlátolt számban, azért jó ezt már augusztus hóban eszközölni vagy levélben jelenteni. Minden növendék azon feltétel mellett vétetik fel, hogy a tanév végéig az intézetnek növendéke marad. A tartásdíj minden növendékért egy teljes iskolai évre (10 hónapra) 350—400 ft. Az intézeti díjak lefizetése ellenében a növendék lakást, teljes ellátást, fehér- és ágynemű mosást, kiszolgálást felügyeletet és gondos nevelést nyer az intézetben. A tandíjak, tankönyvek, tanszerek, a zsebpénz, valamint az orvosi kezelés, a ruhajavítás, nemkülönben valamennyi előre nem látható kiadás a szülőt terheli. Levelek mindig Kertész Ármin igazgató címére küldendők Budapest, Váci-körút 31. I. em. A szülők a szünidőben is nyerhetnek felvilágosítást. — Ezen Internátust a kartársak figyelmébe ajánljuk.

Nemes tett. Fleischmann Lipót 23 év óta tanítója a besztercebányai zsidó népiskolának. Mult év december havában megbetegedett s betegsége oly mérveket öltött, hogy melegebb égélj alá kellett mennie. Egy szegény tanító azonban, kinek azonfelül számos tagból álló családja van, ezt meg nem engedheti magának. Tandlich Manó dr., a besztercebányai hitközség elnöke a bajról értesülvén egy rögtön összehívott képviselőtestületi gyűlésen 6 heti szabadságot és 400 koronát szavaztatott meg a beteg tanítónak, aki így megrongált egészsége helyreállítása céljából *Meránba* utazhatott. A m. hónap végén járt volna le a szabadság, mivel azonban az időjárás rossz, Tandlich dr. hitközségi elnök saját iniciatívájából 4 héttel meghosszabbította a beteg tanító szabadságát és további 200 koronát bocsájtott rendelkezésére.

Wodianer-alapítvány. Báró Wodianer Albert egy 50.000 koronás alapítványt tett tanítók számára az Akadémiánál oly célból, hogy abból minden esztendőben a gyakorlati tanítás és nevelés terén kiváló két tanító 1000—1000 koronás jutalomban részesüljön. Az Orsz. Biz. igazgatótanácsa ezt 1899. decz. 14-iki ülésen örömmel vette tudomásul, úgyszintén azt is, hogy az alapítvány kezelését az Akadémia elfogadta.

Halálozás. Lapzáratkor vesszük a szomorú hirt, hogy *Oblatt Mór*, a pesti izr. hitk. nyug. tanítója hosszú betegség után f. hó 6-án megváltást talált a halában 67 éves korában. A megboldogult 33 éven át hűségesen szolgált a pesti hitközséget, midőn három év előtt a tanévet megnyitó konferencián szélhűdés érte. Hitközsége nagylelkűen gondoskodott róla. Másfél évig teljes fizetésének élvezetében maradt és midőn hiunak bizonyult a remény, hogy újból visszatérhessen hivatásához, teljes fizetésével nyugdíjaztatott. A megboldogultban együletünk is egyik kiváló tagját gyászolja. Sok éven át tevékeny részt vett egyesületünk vezetésében ellenőri, titkári és közp. választm. tag minőségben. Legyen könnyű neki a föld, mely visszafogadja. Nyugodjék békével!

Értesítés. Mindazon t. kartársakat, kik „*Héber hangoztató és olvasókönyv*“-emet eddig használták, tisztelettel értesítem, hogy könyvem közvetlenül nálam megrendelhető. Amennyiben a kiadás még a jövő tanév elején elfogy,

újabb javított és bővített kiadás fog megjelenni. Kik könyvemet esetleg bevezetés céljából megismerni kívánják, sziveskedjenek egy levelezőlapon mutatványt kérni. Pécs, június 5. *Sasvári Béla*.

Péterfy Sándor lemondása az Eötvös-alap elnökségéről, sajnos végre ténynyé vált. *Wlassics* Gyula közoktatásügyi miniszter, egészségi állapotára tekintettel, tudomásul vette az elnöki tisztről való lemondását. Az egyesület vezetői sokáig igyekeztek őt szándékától eltéríteni és ha nem sikerült is, általános a meggyőződés, hogy az Eötvös-alap és a Tanítók Háza ezután sem nélkülözheti az ő irányító kezét. Lemondása alkalmával *Wlassics* miniszter a következő levelet intézte hozzá: „Nagyságodnak f. é. márczius hó 18-án kelt jelentésében az Eötvös-alap Országos Tanítói Segélyegyesület elnöki tisztről történt lemondását az abban foglalt indokolás alapján, sajnálattal bár, tudomásul veszem. Hazafias kötelességet teljesítek azonban, midőn ez alkalmalammal ama buzgó és önfeláldozó fáradozásokért és hazafias lelkesedéstől sugalt nemes munkásságáért, mit úgy a mondott egyesület megteremtése, valamint megizmosítása, nagy célok elérésére képessé tételében kifejtett, őszinte köszönetemet és elismerésemet nyilvánítom, azon óhajom kíséretében, hogy a vezetése alatt fölvirágzott egyesület még soká érezhesse Nagyságod közreműködését. Budapest, 1900. május hó 5-én. *Wlassics*.“

Zsidó gimnázium. Ugy látszik L.-Szt.-Miklós izr. hitközsége lesz az első hazánkban, mely a Herz Fülöp-féle nagy hagyaték segítségével nyolcz osztálylyal biró gimnáziumot állít zsidó hitfelekezeti jelleggel. Ha az ez ügyben folyt tárgyalások után ítélnünk, befejezett tény előtt állunk. Bizony kívánatos volna, hogy még 1—2 hitközségünk, első sorban pedig a budapesti, kiköszörülje a csorbát, melyet felekezetünk visszamaradottságán nem is az áldozatkészség hiánya, mint inkább a rosszul magyarázott liberalizmus örve alatt ejtenek.

A szemléltető képek ügye végre a közoktatásügyi tanács elé került. Ott azután egészen kiforgatták lényegéből, csináltak belőle tisztán pedagógiai szemléltető táblákat. Az előadói javaslat ugyanis kereste a szemléltető képek célját és azt meg is találta — a pedagógiában. — Ugy melleleg hazafias szempontokat is hajlandó figyelembe venni. De hol marad a művészetre, nevelés, műízlés-fejlesztés első és legfelsőbb célja? Ezt, úgy látszik, a sok szaktanácskozás után végre sikerült teljesen eltüntetni s az összeállított témasorozatban ez a szempont már-már elveszett. Szerencsére a tanács még nem döntött. A kellő időben eszébe jutott, hogy a jövő héten nyílik meg az országos képtárban a külföldi hasonló képek gyűjteményes kiállítása és a döntést a kiállításból levonható tanulságok beszerzése utánra halasztotta.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

E. A. H. Ilyen „vétségért“ fegyelmet a tanító nyakába ma már akasztani nem lehet. De a tanító is figyelembe vehetné a szentírás szavait. „Hat napig dolgozzál és végezd minden munkádat és a hetedik napon“ — ne tetszenék billiárdozni. Mert nem érdemes ám, hogy ilyen gyatra multságért sokféle kellemetlenkedésnek kitegye magát az okos ember.

A SZABADSÁGHARCZ HŐSREGÉI.

Jutalomkönyv

===== a tanulók számára, évváró vizsgálatok alkalmára. =====

Irta: BARNÁ JÓNÁS.

Ára kötve, 7 ív terjedelemben és illusztrálva **1 korona**. — Megrendelőknék minden 10 példány után két ingyenpéldány jár. — Megrendelhető szerzőnél Budapesten, VII., Akácza-utca 57.

==== Héber-magyar szótár ====

Mózes öt könyvéhez.

Fejezetek szerint, gyakorlati nyelvtani magyarázatokkal, a tanuló ifjuság számára. Irta: **Stricker Simon** tanító, Baján. Ára kötve *egy korona*. Bérmentes postaküldés 20 fillér. Megrendelhető szerzőnél Baján.

SINGER és WOLFNER

könyvkereskedésében

BUDAPESTEN, Andrássy-ut 10. szám alatt megjelentek:

I. Az „Orsz. izr. tanító-egyesület“ kiadványai:

Imakönyv, 20-ik kiadás. Ára	80 fill.
Mózes I., II., III., IV., V. könyve. Fordította Deutsch Henrik. Ára kötetenkint	80
Müller Adolf , héber abc és olvasó 6-ik kiadás	40
„ „ magyar abc és olvasó 4-ik kiadás	40
Radó Vilmos , magyar olvasókönyv II. oszt. 6-ik kiadás	64
III. oszt. 6-ik	72
IV. oszt. 4-ik	90
„ „ „ „ V—VI. oszt. 3-ik „	kor. 30
Herczog Emil , német abc és olvasókönyv, 3-ik kiadás	40
Mendl L. , német olvasókönyv II. oszt. 5-ik kiadás	64
III. 4-ik	72
IV. 4-ik	90
„ „ „ „ V—VI. „	1 kor. 30
Hoffmann Mór , magyar nyelvtan II. oszt. 3-ik kiadás	30
III. 2-ik	40
IV. „ 2-ik „	50
Mendl L. , német nyelvkönyv I. rész a II. oszt. számára. 2-ik kiadás	40
II. „ III. „	50
III. „ „ felsőbb osztályok számára. 2-ik kiadás	72
„ német nyelv és olvasókönyv a magyar ajku népiskolák számára. I-ső rész 60 fill., II-ik rész 72 fill., III-ik rész 90 fill.	

Sajtó alatt vannak az egyesület új irányu, *Barna Jónás* által szerkesztett magyar olvasókönyvei és pedig:

1. **Magyar olvasókönyv** a zsidó felekezeti népiskola II. osztálya számára. Ára kötve 64 fillér.
2. **Magyar olvasókönyv** a zsidó felekezeti népiskola III. osztálya számára. Ára kötve 72
3. **Magyar olvasókönyv** a zsidó felekezeti népiskola IV. osztálya számára. Ára kötve 90 „

E könyvekből már f. é. június hó vége felé kívánatra mutatványpéldányokat küldünk bérmentesen.

II. Az „Országos izr. tanító-egyesület“ által engedélyezett kiadványok:

Héber hangoztató és olvasókönyv , irta <i>Schütz Manó</i> . Tizenhatodik javított kiadás. Bekötve	40 fill.
Izrael könyörgései, (Szidur) szótárral , magyarra fordította <i>Deutsch Henrik</i> . Egész vászonkötésben	120
Ugyanez szótár nélkül , iskolai czélokra fél vászonkötésben	80
Mózes öt könyve , magyarra fordította <i>Füredi Ignác</i> és <i>Stern Mór</i> . Egy-egy kötet bekötve	80 „

Wellesz és Krammer könyvnyomdája, Budapest, Uj-utca 37.